

Realități Culturale

REVISTĂ DE ETNOGRAFIE, FOLCLOR ȘI CULTURĂ CONTEMPORANĂ

La mulți ani!

Măști tradiționale
din s. Cenac, Cimișlia

PROIECTUL
„REALITĂȚI CULTURALE”

nr. 6 (decembrie 2011)

COLEGIUL DE REDACȚIE

Pavel Popa,
redactor-șef**dr. Varvara Buzilă,**
director adjunct Muzeul Național de
Etnografie și Istorie Naturală**dr. Victor Ghilaș,**
Academia de Științe a Moldovei**dr. Vasile Chiselită,**
Academia de Științe a Moldovei**Gheorghe Neculaescu,**
director Cabinetul metodic al Minis-
terului Culturii**Alexei Rău,**
director Biblioteca Națională**Veta Ghimpu-Munteanu,**
redactor Teleradio-Moldova**Ion Bălțeanu,**
președinte Uniunea Meșterilor Popu-
lari din Moldova**Corina Burghelea,**
grafică**Cristian Șarban,**
design, tehnoredactareAdresa: or. Chișinău, str. București,
68, of. 313
Tel.: (+373 22) 22-37-86, 20-25-53
Fax: (+373 22) 20-25-55
E-mail: popapavel55@gmail.comMaterialele expediate redacției — în
variantă electronică, nu se reîntorc
autorilor.Articolele nu totdeauna vor cores-
punde cu poziția redacției.
Republicarea materialelor este per-
misă cu acordul redacției.**Țipar:** Editura „Notograf Prim” SRL**Indice de abonare:**
PM 32118
Preț: 15 lei

SUMAR

*** Decembrie.	2
*** Calendar cronologic.	6
*** Sfântul Nicolae.	10
*** Sfântul Ierarh Spiridon.	10
*** Obiceiuri și tradiții de iarnă.	11
*** Citate despre iarnă.	12
*** Tradiții și obiceiuri de Crăciun.	13
*** Cele mai importante simboluri ale Crăciunului, semnificațiile lor.	14
*** Obiceiuri vechi de Crăciun.	17
*** Legenda bradului de Crăciun.	19
*** Jocurile cu măști.	23

ALEXEI MATEEVICI Sfântul Vasile — Anul Nou în
obiceiurile moldovenilor basarabeni. 25**MARIANA COCIERU** Colinda o adevărată „cheie”
spre porțile cunoașterii. 26**ELENA CREȚU** „Balul Dirijorilor” ritual din cadrul
sărbătorilor de iarnă. 28**ANDREI TAMAZLÂCARU** Colinde de la Colibași. . . 30ULTIMELE APARIȚII EDITORIALE
ALE BIBLIOTECII MUNICIPALE «B. P. HASDEU»

LA MULȚI ANI AMICE!!!

Iată că ultimile clipe ale anului 2011 sunt pe sfârșite. Am mai trăit un an care ne-a adus și multe clipe fericite. An care se conservează în tezaurul spiritual al fiecăruia dintre noi ca o viță scumpă de om, iar în memoria națională – mici dar însemnate succese în combaterea sărăciei, în apropierea țărișoarei noastre de valorile europene, în fundamentarea unității de neam...

Iarna ne aduce de fiecare dată, minunatele sărbători tradiționale care ne oferă putere să fim mai buni, mai generoși și mai curajoși, să sperăm că viitorul nostru va fi mai rodnic și mai fericit. Iar neobositul și mult așteptatul Moș Crăciun să ne aducă în dar multă căldură în suflet, în casă și în societate, bucurie în inimă și multă sănătate, zâmbete pe buzele Dumneavoastră alături de familie și de cei dragi. Lumina sfântă a Crăciunului să ne purifice sufletele și casele, să ne aducă pace în suflet, înțelegere și multă iubire. Anul viitor să fie mai bun, mai blajin, mai mărinimos.

*Să ningă,
Să plouă,
Să picure rouă,
Și grâu să-ncolțească,
Bogat să rodească!
S-aducă nădejde*

Trecând de primejdie.

*Copiii să crească,
Mulți ani să-nflorească*

*Ca merii,
Ca perii,
În mijlocul verii
Și-n timpul primăverii.*

*Tare ca piatra,
Iute ca săgeata,
Tare ca fierul,
Iute ca oțelul.*

La anul și la mulți ani!

Mulțumiri deosebite tuturor autorilor care au depus eforturi promovând obiceiurile și tradițiile, valorile noastre spirituale pe paginile revistei.

Cu mult darg Vă invit să abonați revista „Realități Culturale” și pentru anul 2012 și să colaborăm întru viitorul nostru.

Sărbători fericite!

Cu plecăciune, Pavel Popa

TABLOUL REPUBLICAN DE ABONARE LA REVISTA „REALITĂȚI CULTURALE”, NR. 6:

Nr. d/o	Raionul/Municipiul	Nr. abonați	Instituții de cultură
1	Drochia	11	81
2	Fălești	10	122
3	Rîșcani	10	99
4	Dubăsari	9	34
5	Hîncești	9	118
6	Florești	8	119
7	Soroca	8	125
8	Rezina	7	73
9	Bălți	6	23
10	Criuleni	6	61
11	Strășeni	5	71

12	Briceni	5	68
13	Anenii Noi	5	72
14	Cantemir	5	92
15	Cahul	4	103
16	Căușeni	4	84
17	Călărași	4	90
18	Ștefan-Vodă	4	67
19	Ialoveni	3	61
20	Dondușeni	3	48
21	Chișinău	3	68
22	Șoldănești	3	64
23	Ocnita	3	68
24	Telenești	2	97

25	Edineț	2	92
26	Ungheni	2	126
27	Glodeni	2	69
28	Orhei	2	127
29	Basarabeasca	2	25
30	Nisporeni	2	68
31	Sîngerei	1	99
32	Leova	1	70
33	UTAG	1	81
34	Cimișlia	1	74
35	Taraclia	0	52
36	Alte instituții	360	

Decembrie

Decembrie este a 12-a lună a anului în calendarul Gregorian și una dintre cele șapte luni gregoriene cu o durată de 31 de zile.

Decembrie începe (astrologic) cu soarele în semnul Săgetătorului și sfârșește în semnul Capricornului. Din punct de vedere astronomic, luna decembrie începe cu soarele în constelația Ophiuchus și se sfârșește cu soarele în constelația Săgetător.

Numele decembrie provine din latinescul „decem”, adică „zece”, această luna fiind cea de-a zecea în calendarul roman înainte de introducerea lunilor ianuarie și februarie. În timp ce 1 decembrie reprezintă în emisfera nordică prima zi a iernii meteorologice, aceeași zi marchează debutul verii meteorologice în emisfera sudică.

Grecii numeau luna decembrie Poseidon. La noi, luna decembrie, popular, se numește Undrea. Denumirea de Undrea sau Andrea vine de la faptul că încă se păstrează amintirea Sfântului Andrei, sărbătorit pe 30 noiembrie.

Decembrie începe în aceeași zi a săptămânii ca și Septembrie

Simbolurile lunii

Conform tradiției astrologice, simbolurile caracteristice oamenilor născuți în decembrie (zodia Săgetătorului: 1 – 21 decembrie și zodia Capricornului: 22 decembrie – 31 decembrie) sunt pietrele de turcoaz, lapis lazuli, zircon, topaz albastru și tanzanit, florile de narcisa și ilice, și arborii de carpen, smochin, fag și măr.

Pietrele lunii

Turcoazul este una din cele mai vechi amulete de protecție și simbol al bogăției în multe culturi antice. Cu o culoare verzui-albastră sau albastru pal, turcoazul a fost folosit pentru bijuterii încă din vremea Egiptului antic. Numele acestei gеме, semnificând „piatra turcească”, se datorează faptului că ea era adusă odinioară în Europa prin Turcia.

Dacă dăruiești o piatră de turcoaz unui prieten, acesta va fi apărut de energiile negative și va fi însoțit mereu de noroc, aduce liniște și armonie asupra unei case. De aici provine simbolistica turcoazului de piatră a prieteniei. Po-

trivit altei superstiții, turcoazul împrumută caracteristicile persoanei care îl poartă, protejează contra deochiului, împotriva înțepăturilor otrăvite, orbirii, asasinării și morții accidentale, absoarbe energia negativă și posedă vibrații vindecătoare foarte puternice

Zirconul cunoscut în antichitate sub numele de hiacint înglobează simbolurile intuiției, adevărului, stabilității și credinței, a fost considerat drept o gemă foarte puternică de protecție, fiind folosit pentru alungarea diabolilor și apărarea contra otrăvurilor, prevenirea fulgerelor și asigurarea unei bogate recolte, lecuiește insomniea, depresia, bolile de inimă.

Zirconul galben este folosit în amulete de dragoste, cel portocaliu ca simbol al frumuseții și de protecție în vremea călătoriilor, cel maro ca simbol al pământului, al zeilor și zeitelor pământului, cel verde este ales pentru atragerea bogăției și norocului, iar cel roșu este utilizat drept protector, vindecator, simbol al averii, puterii, curajului.

Florile lunii

Narcisa, simbol al exageratei iubiri față de sine sau al răcelii inimii, își datorează numele lui Narcis, preafrumosul tânăr din mitologia grecească. Mai multe despre acest subiect în

Legenda narcisei

O legendă a vechilor greci arată că narcisa ar fi apărut la moartea lui Narcis, un tânăr singuratic, căruia îi plăcea să se plimbe zile întregi prin păduri și pe câmpii. Fiind și foarte frumos, se spune că s-ar fi îndrăgostit de el multe nimfe, dar niciuna din ele nu putea spera că dragostea îi va fi împărtășită, pentru că Narcis nici măcar nu le remarcase.

Plantele traditionale de Craciun sunt din locuri exotice de pe glob; pe lângă tradiționalul brad de Crăciun, multe alte plante sunt asociate cu această sărbătoare. Câteva exemple sunt ilicele, vascul și Steaua Crăciunului, însă și smirna și tâmâia sunt asociate cu sărbătoarea religioasă a Crăciunului.

Una dintre nimfe, pe nume Echo, a și murit din dragoste, lăsând în urma ei numai vocea; chiar și așa, ea îl urma pe Narcis peste tot și repeta toate cuvintele lui (astfel a apărut ecoul).

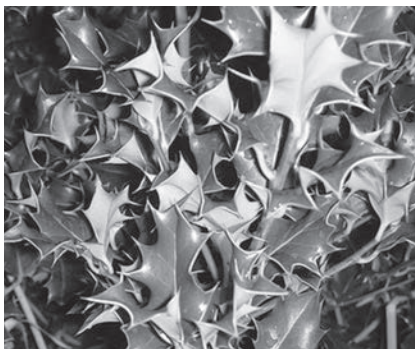
Zeița Nemesis (razbunarea), văzând cruda lui indiferență în fața dragostei nimfelor, a hotărât să îi dea o pedeapsă exemplară: i-a venit să nu iubească pe nimeni niciodată, ci să se îndrăgostească de el însuși și astfel să își găsească moartea. Nu peste mult, timp, plimbându-se prin pădure și ajungând lângă un lac, Narcis și-a zărit propriul chip în oglinda apei. Vrând să îmbrățișeze chipul deosebit de frumos din apă, Narcis a căzut în adâncuri și s-a înecat.

Nimfele au venit să îl plângă și l-au transformat într-o floare galbenă care să le amintească mereu de iubitul lor. Se zice că de aceea narcisa își ține mereu capul în jos, pentru că îl imită pe Narcis care se admira în apă.

Ilice — Simbolul sărbătorilor de iarnă și Crăciun

Potrivit druizilor, ilicele (*Ilex aquifolium*), înzestrate cu frunze strălucitoare și fructe roșii, rămăneau verzi și în timpul iernii pentru a menține frumusețea pe pământ după ce sacrii stejari își pierdeau frunzele.

Ilicele reprezentau plantele sacre a lui Saturn, zeul soarelui, fiind consacrate mai ales în vremea festivalului roman Saturnalia. Romanii își dăruiau reciproc cununi cu ilice pentru a împodobi și a onora astfel statuile și imaginile reprezentându-l pe zeul Saturn.

Simbol consacrat al sărbătorilor de iarnă și Crăciunului, ilicele împodobeau locuințele străvechilor celți în perioada solstițiului de iarnă, dar mai ales ușile și ferestrele acestora, ele fiind considerate drept căpcane pentru spiritele rele care încercau să pătrundă în case. Ilice (*Ilex*) are multe proprietăți medicinale. Coaja și frunzele au fost folosite în cazuri de reumatism și febră. Poate fi utilizată și ca plantă pentru ceai, hrană pe timp de iarnă pentru oi și vite, material pentru ața de pescuit. În domeniul heraldicii, aceasta reprezenta adevărul.

Vascul este arbust peren care crește pe ramurile stejarului, plo-pului, mărului și pinului, cu o tulpină scurtă și multe crengi.

Este atârnat de Crăciun pe uși, pen-

tru ca iubiții să se sărute sub el, simbolizează norocul. Vascul are proprietăți medicinale, fiind antireumatic, antiepileptic și capabil să micșoreze tensiunea arterială. În trecut, se spunea că vascul are calități magice și a fost folosit de druizi în prepararea poțiunilor magice.

Crăciunița — Steaua Crăciunului

Craciunitasau Steaua Craciunului, denumită științific și *Euphorbia pulcherrima* sau *Poinsettia* este o plantă de apartament care a devenit treptat un element decorativ pentru iarnă, în special, în perioada sărbătorilor. Este ușor de îngrijit și foarte întâlnită în casele oamenilor din întreaga lume, ea simbolizând și venirea Crăciunului.

Este cunoscută ca fiind singura plantă care își poate schimba culoarea frunzelor în roșu, galben, roz sau crem.

Acest proces se întâmplă în preajma Crăciunului. Frunzele superioare ale plantei se colorează în una dintre aceste culori și dau aspectul unor flori.

Legenda Crăciuniței

O veche legendă mexicană spune că, un copil sărac își dorea să-i ofere lui Iisus un dar după ce mexicanii au fost creștinați de către spanioli. Copilul știa că un dar, oricât de nesemnificativ ar fi, dacă este oferit din inimă, cu dragoste și credință, este bine primit de Dumnezeu. Cum nu avea bani, băiatul a cules un buchet de flori de pe drum și le-a dus la biserică. Plantele culese au înflorit în ziua de Crăciun lăsând la iveală niște buchete superbe, roșii. Martorii evenimentului au crezut că acesta este miracolul sărbătorii de Crăciun și au numit această plantă „Steaua Crăciunului”.

Arborii lunii

Smochinii apar în multe imagini reprezentând grădina raiului. După ce au mâncat din fructul oprit, Adam și Eva și-au acoperit goliciunea cu frunze care ar fi fost de smochin. În mitologia greacă, smochinul este asociat cu Dionysus (Bacchus la romani), zeul vinului și al beției, și cu Priapus, satirul simbolizând dorința sexuală.

Smochinele sunt fructe pline de nutrienți. Consumate regulat, acestea pot preveni o serie de boli sau probleme

de sănătate, printre care hipertensiunea și infarctul, ține presiunea sangvină sub control, are proprietăți anti cancer, fructele bogate în fibre pot preveni și bolile de inimă. Smochinele îmbunătățesc starea de spirit și sunt indicate în caz de constipație, ajutând organismul să elimine fluidele acumulate, te scapă de flatulență, ajută la menținerea unei vederi sănătoase, micșorează cu până la 50% riscul apariției cancerului la sân la femei, stimulează procesul de imunitate și previne apariția virozelor respiratorii în perioada toamnă, iarnă, eficiente în combaterea bronșitelor și laringitelor. Smochinele scad tensiunea arterială, sunt bune pentru colesterol, pentru bronșite, iritații gastrointestinale și controlează creșterea în greutate, întăresc imunitatea.

Fagul în credința vechilor romani, era copacul sacru al zeiței Diana. Ei purtau bucăți din lemnul acestui arbore drept talismane și consacrau libatii prin care turnau vin peste trunchiurile de fagi. Totodată, se credea că o bucată

de lemn de fag prezentă în casă poate prelungi chinurile nașterii unui copil sau pot împiedica sufletul unui decedat să își găsească calea de eliberare.

Celții considerau fagii arbori ai înțelepciunii, simbol al cuvântului scris și prosperității. Într-o străveche superstiție, se spune că dacă scrii mai multe dorințe pe un lemn de fag pe care îl îngropi în pământ, dorințele vor începe să se îndeplinească pe măsură ce bucata de lemn putrezește. Fagul a fost asociat cu zeități precum Ogma, Hermes, Thoth, Mercur, Odin, Cronos.

Legenda „Fagului împăratului“

Se spune că pe la 1852 împăratul Franz Joseph al Austriei ar fi venit în vizită în Transilvania împreună cu un mare alai de servitori și supuși.

Cu acest prilej și-ar fi dorit să-l întâlnească pe Avram Inacu „Crăișorul Munților Apuseni“ pentru a-l decora.

Întâlnirea fusese stabilită pe Muntele Găina, unde Avram Iancu nu a venit, s-a stabilit apoi o altă întâlnire la Câmpeni, dar și de data asta Iancu s-a lăsat așteptat.

Tot coborând pe Arieș împăratul a înnoptat la umbra unui fag stufos. Stând și meditănd la cele întâmplate și privind printre ramurile fagului, a rămas uimit de mărimea și frumusețea lui.

Crengile semețe parcă-l sfidau, ca și când ar fi vrut să-i spună că-n Ardeal, nici omul nici natura nu vor îngeunchea în fața lui.

O ură puternică l-a cuprins și a trimis un sol la Avram Iancu pentru a-l chema imperativ la întâlnire, numindu-l pe acesta „nebu“ pentru că

îndrăznise să îl sfideze atât de mult.

Iancu, înțelegând căpcana care i se pregătea, i-a răspuns solului: „Toate sunt în zadar. Un nebun și un mincinos nu se vor putea înțelege niciodată“.

Auzind acestea, împăratul și-a luat alaiul și a plecat, iar fagul unde înnoptase a rămas singurul martor al umilinței sale.

Iar ca o dovadă a celor întâmplăte, acest fag nu-și mai leapădă frunzele nici iarna, stând mărturie peste veacuri a unei istorii, undeva între legendă și adevăr.

Mărul este un simbol al magiei, tinereții, frumuseții, fertilității, ispitei, dragostei, masculinității și fericirii. Pentru celți, acest copac era un semn al creativității, al artei și poeziei, dar și un simbol al virtuții, purității sau maternității. În unele zone ale Europei, pomul de măr este simbolul arborelui vieții unui băiat.

Povestea mărului

A fost odată, de mult, un măr uriaș. Un băiețel venea mereu să se joace pe lângă el, se urca până la vârful lui, gusta din mere, adormea fericit la umbra copacului. Ce mai! Ii placea tare mult copacul lui, iar mărul îl iubea și el mult.

Dar, într-o zi, băiețelul veni lângă copacul său, foarte abătut. Copacul îl îmbie:

— Vino să te joci cu mine!

Băiețelul îi răspunse:

- Nu mai sunt copil mic, să-mi gădesc de joacă în jurul copacilor! Vreau jucării, dar am nevoie de bani, ca să le cumpăr!

- Îmi pare rău, dar nu am bani, dar poți culege toate merele mele și să le vinzi. Astfel, vei face bani destui, pentru a-ți cumpăra jucării.

Cât de fericit era băiatul acum! El culese merele și cu ele plecă bucuros. Dar, după aceea, el înceta să mai vină să viziteze copacul. Mărul era tare trist, căci îi era dor de copil.

Dar într-o zi, copilul veni iar la vechiul său prieten, care-l îmbie:

-Vino să te joci cu mine!

- N-am timp de joacă! Răspunse băiatul. Trebuie să muncesc pentru

familia mea. Avem nevoie de o casă în care să ne adăpostim. Poți să mă ajuți?

- Îmi pare rău, dar eu nu am nici o casă să-ți dau, fu răspunsul copacului. Dar poți să tai crengile mele și să-ți faci o casă din ele.

- Așa că băiatul s-apucă să taie toate crengile copacului și plecă fericit.

Copacul s-a bucurat să-l facă pe băiat, iarăși fericit, dar, după ce plecă, băiatul nu se mai înoarse la copac. Copacul era iar trist și singuratic.

Intr-o zi călduroasă, de vară, băiatul sosi iar, spre fericirea copacului.

- Vino să te joci cu mine, a spus el.

- Oh! Sunt tare trist și simt că îmbătrânesc. Aș dori să călătoresc pe mare și să mă odihnesc. Poți să-mi dai o barcă?

- Poți folosi trunchiul meu ca să-ți construiești o barcă. Astfel, vei putea să călătorești fericit spre zări îndepărtate.

Așa că băiatul taie trunchiul și-și făcu o barcă, cu care călători pe mări timp îndelungat.

După mulți ani, se reîntoarce la copac. Copacul îi spune:

„Îmi pare rău, băiatul meu, dar nu mai am nimic să-ți dau. Nu mai am mere pentru tine.

- Nu am dinți să le mănânc! a spus băiatul.

- Nici trunchi să te urci pe el.

- Sunt prea bătrân pentru asta, acum, fu răspunsul băiatului.

- Nu mai am, într-adevăr, nimic să-ți ofer; poate, doar rădăcinile mele, care se sting, a zis copacul cu lacrimi.

- Nu mai am nevoie de nimic; doar un loc de odihnă. Sunt foarte obosit, după toți acești ani!, a răspuns băiatul.

- Foarte bine! Rădăcinile mele sunt cel mai bun loc de odihnă. Vino, vino și stai aici, cu mine, și te odihnește!

Băiatul s-a așezat lângă copac, iar copacul era fericit, zâmbind printre lacrimi.

Aceasta este povestea fiecăruia dintre noi. Copacul – sunt părinții.

Când suntem mici îndrăgim joaca în preajma lor. Când creștem, îi părăsim... Mai venim pe la ei, când avem nevoie de ceva sau dacă suntem la ananghie.

Dar, indiferent ce se întâmplă, părinții sunt alături de noi, spre a ne ajuta cu tot ce pot, să ne facă fericiți. Poate va gândiți că băiatul era plin de cruzime, dar așa ne tratăm, cu toții, părinții.

Spuneți povestea aceasta și altora și iubiți-va mereu, părinții în așa fel încât copiii voștri să ia exemplu de la voi.

Farmece de dragoste cu un măr

Merele sunt asociate cu planeta, zeița Venus și cu dragostea. O primă metodă magică de a aduce adevărata dragoste în viața ta ar consta din crestarea unei inimi pe coaja unui măr înainte de a-l mânca. Cei care au deja un partener, pot intensifica simțământul iubirii prin tăierea unui măr în doua și împărțirea lui cu persoana îndrăgită.

Varianta ce urmează îmbină arta gătitului cu a vrajitoriei, sub forma unei delicioase plăcinte cu mere. Conform rețetei „plăcintei dragostei”, în timp ce prepari bunătatea ar trebui să vizualizezi momente fericite petrecute împreună cu un partener ideal/visat, fără a uita să faci mici tăieturi în formă de inimă în foaia superioară a plăcintei.

Ghicitul viitorului în măr

La miezul nopții dinaintea Halloween-ului, se taie coaja unui măr într-o fâșie lungă, care se aruncă peste umărul stâng sau se pune într-un bol cu apă. Se spune că fâșia de coaja va lua forma inițialei numelui viitorului partener.

O altă tehnică de divinăție este indicată unei fete care are mai mulți pretendenți în dragoste. Multdorita dar nehotărâta fată ar trebui să taie un măr și să-și lipească de obraz mai multe semințe umede ale fructului, fiecare din ele reprezentându-l pe câte unul din potențialii iubiți. Sămânța care se va desprinde ultima de obraz ar putea indica pe cel mai promițător partener al tinerei femei.

Farmec de dragoste de Halloween

În tot timpul dedicat acestei vrăji, se recomandă să îți vizualizezi cât mai intens rezultatul dorit. De asemenea, trebuie să păstrezi în minte faptul că acceptarea și iubirea sinelui înlesnește descoperirea unui suflet pereche, capabil să dăruiască iubirea mult visată.

Aceasta tehnica necesită un măr de mari dimensiuni, un dispozitiv de extragere a cotorului mărului și o lumânare de culoare albă. Cu un sfert de oră înainte de miezul nopții (de Halloween) mărul trebuie să fie ținut în ambele mâini în timp ce te concentrezi asupra pătrunderii dragostei în viața ta. Evită să te gândești la o anumită persoană, întrucât scopul tău nu trebuie să rezide în manipularea voinței altei ființe umane. Apoi, extrage cotorul mărului, conținând și semințele.

După aceasta, trebuie să cuprinzi din nou mărul cu amândouă mâinile, focalizându-te iarăși asupra dragostei pe care ți-o dorești ca parte integrantă a vieții. Se amplasează lumânarea aprinsă în spațiul gol al mărului (din care s-a îndepărtat cotorul) și se rostește următoarea incantație:

„Mare zeiță mamă / Dragă și divină / Dăruiește dragoste peste inima mea”. Lumânarea trebuie privită până când se consumă în întregime, această perioadă de timp trebuind să fie dedicată vizualizării momentelor concrete de viață alături de o persoană iubită.

Calendar cronologic

1 DECEMBRI

**Ziua națională a României; ziua mării uniri;
Ziua Mondială de luptă împotriva HIV/SIDA.**

2 DECEMBRIE

Nicolae Labiș s-a născut la 2 decembrie 1935, Poiana Mărului, comuna Mălini, județul Suceava și a decedat la 22 decembrie 1956, București, a fost un poet român cu un talent remarcabil;

1951 S-a născut îndrăgita cântăreață Zinaida Julea în s. Hârbovăț, Anenii Noi, R. Moldova. Studiile le-a efectuat la Școala de muzică „St. Neaga” (1973-1977) și Institutul de Arte (1988-1993) din Chișinău. La 17 ani, în 1968, este solistă în Orchestra de muzică populară „Fluieraș” a Filarmonicii din Chișinău, unde activează până în 1991, apoi este angajată Orchestrei de muzică populară „Mugurel”, evoluează în cadrul mai multor spectacole cu Orchestra de muzică populară „Lautarii”. În 1976 îi este conferit titlul de Artistă Emerită a R. Moldova, iar în 1985 - Artistă a Poporului, în 1993 - medalia „Meritul civic” și în 1997 - Ordinul Republicii. În prezent colaborează cu Orchestra de muzică populară a fraților Advahov.

Ziua Internațională pentru abolirea sclaviei.

3 DECEMBRIE

Ziua Internațională a Persoanelor cu Dizabilități.

4 DECEMBRIE

1957 Petre Ungureanu s-a născut în s. Horești, Ialoveni. În anul 1975 ia admiterea la Colegiul de muzică „St. Neaga” din Chișinău. Se perfecționează la Conservator, îl absolvă în 1986, până în 1989, este dirigitorul Ansamblului de cântece și dansuri populare bulgare a Filarmonicii Naționale. O pagină însemnată se identifică cu Ansamblul de cântece și dansuri populare „Hora Moldovei” înființat în 1989. În această perioadă a continuat să-și îmbogățească palmaresul repertorial, dar și colaborarea cu mai mulți interpreți de muzică populară. Actualmente activează prorector al Universității de Cultură al Academiei „Stefan cel Mare” a M.A.I., deținând gradul de maior de poliție.

În anul 1995 i s-a conferit titlul onorific „Maestru în Arte”, iar în 1996 „Meritul Militar”.

5 DECEMBRIE

1930 Vladimir Curbet, coregraf, folclorist, director artistic, primmaestru de balet al Ansamblului Național Academic de Stat de Dansuri Populare Joc, s-a născut în c. Susleni, Orhei. A cântat la peste 200 de nunți, hore în Orhei, Telenеști, Rezina, Hâncești, Strășeni etc. Studiază la Școala de Muzică de la Casa Unională de Creație „N. K. Krupskaja” din Moscova, concomitent, conduce Colectivul de dansuri și fanfara din Susleni

(1949-1953). Absolvеște Școala de Muzică „Ștefan Neaga” (1966). Conducător al colectivului de dansatori și al orchestrei din Caragaș (1953-1957). Din 1957 – pedagog-repetitor, din 1958 – conducător artistic, primmaestru de balet al ANSDP Joc. În 1969 fondează pe lângă Joc Studioul Coregrafic, restabilind Școala de Coregrafie pe lângă Școala de Muzică „Ștefan Neaga”. În 1953, la festivalul al IV-lea al Tineretului și Studenților de la București Ansamblul Joc a obținut Diploma de gradul I și Medalia de Aur, în 1957, la Festivalul Internațional de la Moscova - Premiul I, Medalia de Aur; La Festivalului Internațional de Folclor de la Dubrovnik, Iugoslavia (1965) - locul I și Medalia de Aur. La Festivalul Folcloric din Germania - Diploma de gradul I și Medalia de Aur. În 1979, Joc devine Ansamblu Academic. A prezentat spectacole în fața a peste 14 mln. de spectatori, 8000 concerte în peste 63 de țări. V. Curbet a cules și valorificat 35000 de cântece, balade, doine. A contribuit la filmele: Poienele Roșii, Nunta la Malinovka, semnează cărțile: La vatra horelor (1973), Promotori ai artei populare (1979), Tot cu cântul mă mângâi (1980), Așa-i jocul pe la noi (1994), La gura unei peșteri de comori (1994), Grai și tradiții ne-au unit (2000), Valori perene românești (2003), La vatra jocului străbun (2005). Distinsului om de cultură i s-au acordat titlurile: Artist al Poporului din Moldova (1967), Artist al Poporului din ex-Uniunea Sovietică (1981), Laureat al Premiului de Stat (1972), Cavaler al Ordinului Republicii Moldova (1992), 2 ordine Drapeul Roșu de Muncă, ordinul Prietenia Popoarelor, etc.

Ziua Internațională a voluntarilor în slujba dezvoltării economice și sociale.

6 DECEMBRIE

Sfântul Nicolae.

7 DECEMBRIE

Ziua Internațională a aviației civile.

8 DECEMBRIE

Ziua Constituției României.

10 DECEMBRIE

Decernarea premiilor Nobel; aniversarea morții lui Alfred Nobel;

Ziua Internațională a drepturilor omului.

11 DECEMBRIE

Ziua Internațională a Muntelui.

13 DECEMBRIE

1959 S-a născut în satul Dubna, Soroca Andrei Sochircă, actor la Teatrul Național Mihai Eminescu din Chișinău.

14 DECEMBRIE

1951 Cântărețul de muzică ușoară, unul dintre primii promotori ai muzicii folk în Moldova, Iurie Sadovnic s-a născut în s. Jura, Râbnița, a copilărit la Susleni, Orhei (1954). De mic a îndrăgit cântecul popular, balade și doine a auzit de la maică-sa, de la rapsozii și lăutarii satului. A activat în cadrul Filarmonicii din Moldova. A adus în scenă renumitele balade și doine: Miorița, Toma Alimoș, cântece pe versurile lui M. Eminescu, V. Alecsandri, melodii pentru copii pe versuri de Gr. Vieru ș.a. Solist al formațiilor Contemporanul (1977-1978), Bucuria (1979-1982). În 1983, a înființat formația Legenda, cu care a activat până în 1999. Filmografie: La pragul drag (Telefilm-Chișinău, 1988). Turnee artistice în R. Moldova și România. Scrie versuri, compune melodii. Laureat al multor concursuri naționale și internaționale. Distincții: Premiul „Boris Glavan” (1983); Artist Emerit din R. Moldova (1984), Medalia Meritul Civic (1993), Medalia „Mihai Eminescu” (2000).

18 DECEMBRIE

1691 Miron Costin a decedat în or. Roman. Cel mai însemnat cronicar moldovean. Descendent al unei familii boierești, a moștenit de la tatăl său și titlul de nobil polon;

Ziua Internațională a emigranților.

20 DECEMBRIE

2003 A decedat actorul Grigore Grigoriu, a fost actor amator al Teatrului popular din Căușeni. În anul 1959 este actor la Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți, în perioada 1965-1970 actor la teatrul tv „Dialog”, în 1970 devine actor pe scena Teatrului „Luceafărul”. Debutul ca actor de film a avut loc în filmul „Poienile roșii”, regizat de Emil Loteanu (1966), Radu Negostin din Lăutarii (1971) și Luiku Zobar din Șatra (1975). Artist Emerit în anul 1976, obținând Premiul pentru cel mai bun rol masculin la Festivalul Internațional de filme de la Praga (1977) pentru rolul său din filmul Șatra, i s-a decernat medalia „Meritul civic” (1992) și titlul de Cavaler al Ordinului „Gloria muncii” (2002).

21 DECEMBRIE

Solstițiul de iarnă.

1935 Stela Popescu s-a născut în or. Orhei, Basarabia, este o actriță de teatru și film. A realizat cupluri celebre alături de Ștefan Bănică și Alexandru Arșinel. Stela Popescu, doamna Teatrului de Revistă (or. București), a reușit să se mențină în topul celor mai iubiți actori ai scenei românești timp de mai bine de jumătate de veac.

22 DECEMBRIE

1939 Stefan Andronic, maestru de cor, profesor s-a născut în com. Slobozia, pl. Herța, jud. Dorohoi. Studii muzicale la Școala pedagogică din Cernăuți. Profesor de muzică și dirijor de cor la Școala medie nr. 10 din Cernăuți. Urmează Conservatorul „G. Musicescu” (1962-1964). Fondator și animator a două studiouri corale pentru

copii din Chișinău: studioul „Lie Ciocărlie” al Palatului creației copiilor (1973-1975) și „Vocile primăverii” al Liceului „I. Creangă” (din 1979). Maestru Emerit al artei din R. Moldova (1990).

23 DECEMBRIE

1923 S-a născut Igor Vieru în România, s. Cernoleuca (actualmente în nordul R. Moldova). - portretist, ilustrator de cărți, scenograf, pedagog, redactor artistic ...

1935 S-a născut Vlad Ioviță în s. Cocieri, Dubăsari (în Transnistria, URSS). A făcut studii la Școala coregrafică „A.Vaganova” din Leningrad (1954), cursurile superioare de scenaristică din Moscova (1962-1964). Din 1966 colaborează cu studioul „Moldova-film”, semnând scenariul filmului Se caută un paznic. Filmul care i-a adus notorietate a fost Fântâna (1966), care a obținut Marele Premiu și Diploma Festivalului regional de filme de la Chișinău (ediția VII-a, 1967). Din filmografia sa amintim filmele istorice Dimitrie Cantemir (1973), care a obținut Diploma Pentru oglindirea temei istorice la Festivalul unional de filme din Baku (ediția VII-a, 1974) și La porțile satanei (1980) - Diploma Pentru cel mai bun scenariu la Festivalul republican de filme din Chișinău (ediția I-a, 1980). În 1976 a primit Premiul de Stat pentru realizări deosebite în domeniul cinematografiei și culturii Moldovei. Creația cinematografică a lui se caracterizează printr-o „înalță cultură profesională, printr-o îmbinare organică a veridicului cu artisticul, printr-o pregnantă expresivitate artistică și prin reale tendințe spre baladesc”. De asemenea, Vlad Ioviță a îndeplinit funcția de secretar al Uniunii Cineaștilor din Moldova (1981-1983). A încetat din viață la 23 iunie 1983, în Chișinău, fiind înmormântat în satul natal. În prezent, numele lui Vlad Ioviță este purtat de către Liceul teoretic s. Cocieri.

24 DECEMBRIE

Ajunul Crăciunului.

25 DECEMBRIE

Crăciunul – Nașterea Domnului.

27 DECEMBRIE

Sfântul Ștefan.

29 DECEMBRIE

Ziua Mondială a Diversității Biologice.

31 DECEMBRIE

Ajunul Anului Nou;

1596 S-a născut Petru Movilă, renumit teolog și om de cultură al Moldovei, Poloniei, Rusiei și Ucrainei;

1889 A decedat Ion Creangă la Iași, scriitor recunoscut datorită măiestriei basmelor, poveștilor și povestirilor sale. Ion Creangă este considerat a fi unul dintre clasicii literaturii române mai ales datorită operei sale autobiografice Amintiri din copilărie.

Ziua Internațională a Drepturilor Omului

Adunarea Generală ONU a adoptat la 10 Decembrie 1948 „**Declarația Universală a Drepturilor Omului**”. Ziua de 10 Decembrie a fost adoptată și este sărbătorită în întreaga lume ca zi Internațională a Drepturilor Omului.

Adunarea Generală proclamă prezenta Declarație Universală a Drepturilor Omului, ca ideal comun spre care trebuie să tindă toate popoarele și toate națiunile, pentru că toate persoanele și

toate organele societății să se străduiască, având această Declarație permanent în minte, ca prin învățătură și educație să dezvolte respectul pentru aceste drepturi și libertăți și să asigure prin măsuri progresive, de ordin național și internațional, recunoașterea și aplicarea lor universală și efectivă, atât în sânul popoarelor statelor membre, cât și al celor din teritoriile aflate sub jurisdicția lor.

SĂRBĂTORI TRADIȚIONALE

Întrarea Maicii Domnului în Biserică

Sărbătoarea Întrarea Maicii Domnului în Biserică este cunoscută în popor sub denumirea de Vovidenia sau Ovedenia. Este sărbătoarea în amintirea zilei în care, potrivit tradiției, Sfinții Ioachim și Ana au adus pe fiica lor Maria, în vârstă de trei ani, la templu. Ea va rămâne la templu până la 15 ani, ca una care, încă înainte de zămislire, fusese hărăzită Domnului, de către părinții ei.

Nașterea și copilăria Fecioarei Maria nu sunt prezentate în Evangheliile sau în alte cărți ale Noului Testament. Amănunte despre aceste etape ale vieții sale sunt consemnate într-o apocrifă din secolul II-lea, cunoscută sub numele de „Evanghelia după Iacov” sau „Protoevanghelia”.

Numele de Vovidenie provine din slavonă și înseamnă „ceea ce se face văzută”. Tradiția populară spune că, de Vovidenie se deschid cerurile, iar animalele încep să vorbească. Se aprind lumânări, mai ales pentru cei adormiți și se împart pomeni. Este bine ca lumânările și focul să ardă toată noaptea. Dacă în noaptea de Vovidenie este senin, anul viitor va fi secetos, iar dacă ninge, va fi o iarnă bogată în zăpadă. Această sărbătoare este asociată metaforei luminii, prezentă în legende și superstiții. Astfel, sărbătoarea este cinstită pentru a avea o vedere bună și a nu fi lipsit de lumina ochilor. Simbolurile luminii sunt candela, lumânarea, soarele, focul. Tot în această zi copiii pun în vase cu apă crengi de mar.

Ținute la lumină și căldură, ele înmuguresc și înfloresc, fiind folosite în noaptea de Anul Nou drept sorcove. În colindele românești se cântă, în plină iarnă, despre florile dalbe, flori de măr, sau despre măruț, mărgăritar. Ne întrebăm ce măr ar putea face în decembrie flori dalbe? De ce tocmai măr, de ce tocmai flori? Pentru că bătrânii noștri știau de la bătrânii lor că acea joarda a Sfântului Nicolae trebuie să fie una de măr, iar dacă aceasta va înflori până de Nașterea Domnului, înseamnă că sfântul a mijlocit pentru iertarea celui căruia i-a dăruit crenguța flori dalbe. Creștinii care postesc au dezlegare la pește și preparate din pește.

SĂRBĂTOAREA Sfântului Andrei, — tradiții și semnificații

Sfântul Andrei, originar din Betsaida, înainte de a fi Apostol al Domnului era ucenic al Sfântului Ioan Botezătorul. El s-a hotărât să-l urmeze pe Iisus Hristos și a devenit „cel întâi chemat”, după cum aflăm din scripturile biserice. După Învierea lui Iisus și coborârea Spiritului Sfânt (Rusaliile), apostolii s-au întâlnit și au tras la sorți care unde se va duce pentru propăvăduirea credinței creștine. Ținutul Scoția, adică Dobrogea, i-a revenit Sfântului Andrei. După multe peregrinări, el se stabilește în Peleoponezul grecesc, în orașul Patras, lângă Corint în județul Constanța,

unde moare din ordinul guvernatorului roman Aegeas pe 30 noiembrie în anul 60 în timpul împăratului Nero. Sfântul Andrei a fost răstignit pe o cruce în formă de X cu capul în jos.

De această zi se leagă însă la români mai multe tradiții și obiceiuri:

— astăzi vin strigoi să fure rodul livezilor și mințile oamenilor. Pentru izgonirea lor, ferestrele și tocurele ușilor trebuie unse cu usturoi de fetele tinere.

De aceste idei se leagă și obiceiul păzirii usturoiului de către fete și flăcăi; se spune că în timp ce aceștia petrec, usturoiul este înzestrat cu calități apar-

te ce îl transformă în remediu în caz de boală, iar acele fete care poartă astăzi usturoi la brâu se vor căsători.

— un alt obicei era măcinatul grâului îndărăt; prin amestecarea lui cu apă se obținea un aluat din care se făceau turte ce erau așezate pe o scândură. Apoi se dezlega câinele din lanț, iar pe a cărei turtă o mânca prima, însemna că acea fată se va mărita prima.

— în unele localități, felete erau îmbrăcate cu cojoace și legate la ochi. Dacă astfel reușeau să prindă în ocol oile, era semn că nu se vor mărita; dacă prindeau berbecul, aveau să se căsătorească cât de curând.

— se spune că nu e bine să mățuri de Sf. Andrei sau să arunci gunoi afară pentru că lupii să nu mănânce vitele.

— copiii sunt trimiși cu făină la

răspântie de drum. Dacă dau „de po-mană lupului” aruncând făina în cele 4 zări, lupii nu vor mânca vitele.

— pentru a vedea cum va fi anul ce va veni, se aduc în casă crenguțe de vișin, prun, măr sau cireș și se pun în apă. Dacă înfloresc până la Crăciun înseamnă că anul este roditor.

— dacă în familie sunt membri bolnavi, este bine să se aducă în casă o icoană cu Sf. Andrei pentru o grabnică însănătoșire.

— se binecuvântează apele izvoarelor și fântânilor să nu sece anul următor.

— dacă vitele se agită în noaptea de Sf. Andrei e semn că vin lupii. Pentru a le proteja, gospodarii fac câte o cruce din ceară pe care o lipesc pe cornul drept al vitelor.

— se spune că azi nu e bine să te

piepteni și nici să torci lâna.

— pentru a-și visa viitorul soț, fetele tinere își pun sub pernă 41 de fire de grâu.

— azi nu se dau bani împrumut și nici daruri pentru a nu păgubi.

În popor se spune că Sf. Andrei (Mos Andrei) este cel care deschide frumoasa lună a cadourilor.

Noaptea Sfântului Andrei, este în credința populară o noapte de spaimă, deoarece este momentul în care toți strigoii, vii și morți, se luptă între ei. Prezența strigoilor este periculoasă pentru cei vii: iau viața rudelor apropiate, fură mana grânelor și sporul vitelor, aduc boli, grindina și alte suferințe.

Cine sunt strigoii?...

Strigoii morți sunt spiritele celor decedați care nu ajung în lumea de dincolo, rătăcesc pe drum, fie din cauza faptului că au fost strigoii în viață, fie că li s-a greșit sau nu li s-au făcut rosturile la înmormântare. Tudor Pamfile susține că atunci „Când strigoii morți nu au cu cine să se războiască, se duc pe la casele oamenilor unde încearcă să sugă sângele celor ce au nenorocul să le cadă în mâini”. Acesta este motivul pentru care oamenii, în noaptea Sfântului

Andrei, încercau să se apere de strigoii prin ungerea ușilor, ferestrelor casei și ale grajdului cu usturoi. Femeile întorceau în această noapte oalele și cămile cu gura în jos, ca strigoii să nu se sălășluiască în ele. Cenușa era scoasă din sobă, ca aceste spirite să nu-și găsească adăpost la caldură.

Există obiceiul de a se arunca pâine prin curte, ca strigoii flămânzi să nu caute prin casă de-ale gurii.

Păzitul usturoiului

În noaptea Sfântului Andrei, în viața satului era prezentă o petrecere a tinerilor numita Păzitul Usturoiului. Fetele aduceau cu ele trei căpățâni de usturoi, care erau puse într-o covată și păzite de o batrână la lumina unei lumânări. După petrecere, usturoiul era împărțit și așezat la o icoană. Era folosit în cadrul anului ca leac pentru vindecarea bolilor. Există și obiceiul ca unele fete să semene un câțel de usturoi, și după modul în care încolțea și creștea, se făceau anumite pronosticuri matrimoniale.

SFÂNTUL NICOLAE

Intr-o legendă populară se spune că Dumnezeu facuse înțelegere cu Scaraoțchi (Nifärtache) ca oamenii vii să fie sub oblăduirea Domnului, iar cei morți să fie lăsați în grija diavolului. Dumnezeu

a văzut că Scaraoțchi era rău, așa că l-a trimis pe Sfântul Nicolae în iad pentru a-i cere înapoi diavolului contractul în care se consemnase înțelegerea. Nifärtache i-a spus sfântului că numai cine se naște din duh sfânt va putea să îi ia contractul. Așa s-a făcut că Dumnezeu și-a trimis duhul sfânt pe pământ pentru a fi zămislit Iisus. Ajuns la vârsta de 30 de ani, Domnul Hristos a luat înapoi de la diavol contractul și de atunci oamenii sunt judecați pentru păcatele lor, numai cei necurați fiind încredințați dracilor.

Sf. Nicolae are locașul în sudul orizontului, întrucât la 6 decembrie soarele răsare dinspre miazăzi. Odata cu această zi, Sf. Nicolae începe să alunge soarele către miazănoapte, loc de unde se iese în fiecare dimineață până în preajma lui Sfântul Toader.

Sfântul Nicolae este milos față de amărâți, prizoniți de sărăcie, față de văduve, orfani, aducând daruri celor oropsiți, noroc și prilej de mărițiș fetelor sărmene.

A oprit apele potopului, salvând de la naufragiu arca lui Noe. Din acest motiv, este recomandat ca atunci când traversezi

o apă mare să te rogi Sf. Nicolae pentru protecție, deoarece el este mai mare peste întinderile de ape de pe pământ. Intr-o veche legendă, se zice că Sf. Nicolae era marinar și că, într-o zi a venit o mare vijelie care a dus la fund vasul cu echipaj, singurul rămas în viață fiind Sf. Nicoale. El s-a rugat fierbinte de Dumnezeu, iar Domnul s-a milostivit și i-a înviat tovarășii de pe vas.

În ziua de San-Nicoară sau Sanmicoară, dracii pătrund în mori și îi arunca pe morari în ape. Pentru a ține departe diavolii, se făceau slujbe și praznice de sfințire ale morilor.

Sf. Nicolae aduce oblojire la bolile, loviturile oamenilor, veghează sănătatea vitelor.

De Sf. Nicolae, se fac slujbe de pomenire pentru oamenii ce și-au aflat năpraznic moartea, pentru cei mâncați de lupi, înecați, pierduți fără urmă.

Potrivit multor superstiții populare, iarna își intra în drepturi începând cu ziua Sf. Nicolae așezat pe un cal alb. Ninsoarea pornește din ceruri atunci când Sf. Nicolae își scutura barba albă.

SFÂNTUL IERARH SPIRIDON

Cuviosul Părintele Spiridon, făcătorul de minuni, a trăit pe vremea împăratului Constantin cel Mare și a lui Constantie, fiul lui, simplu la purtări și smerit cu inima. A fost păstor de oi. Apoi s-a însurat, iar după moartea soției - episcop. Dumnezeu i-a dat harul tămăduirilor în așa măsură că a fost numit făcător de minuni.

În vreme de secetă a adus pe pământ ploaie; a oprit ploaia cea peste măsură. A pus capăt foametei puse la cale de vânzătorii de grâu, dărâmându-le hambarele. A prefăcut șarpele în aur și, după ce a scăpat pe sărac de nevoie, a prefăcut iarăși aurul în șarpe. A oprit curgerile râurilor. A dat la iveală gândurile păcătoase ale unei desfrânate, care îndrăznise să se apropie de el și a făcut-o să-și mărturisească păcatul. O femeie i-a cerut o sumă de bani ce o încredințase spre păstrare fiicei lui; sfântul a întrebat pe fiica lui, moartă, unde a pus banii; și aflând, i-a dat stăpânei lor. A vindecat pe împăratul Constantie de boală. A dat viață copilului unei femei. A demonstrat pe cel ce voia să-i ia din pricina lăcomiei o capră fără să o plătească și a făcut să fugă capra în ocol de la cel ce o trăgea cu sila;

iar după ce a numărat și prețul ei, capra a stat cu cele cumpărate. A vindecat muțenia unui diacon, căruia îi poruncise să spună o mică rugăciune pe vremea unei arșite, iar el, pentru mărire deșartă, lungise rugăciunea și din pricina asta amuțise îndată.

Odată slujitorii bisericii au aprins puține lumânări în biserică; când sfântul i-a ținut de rău, ei i-au răspuns că nu-i nimeni în biserică, că nu e nevoie de mai multă lumină; dar sfântul a luat mărturie din cer că avea privitori pe îngerii, care cântau împreună cu el rugăciunile. Pe cine nu va uimi minunea izvorării pe neașteptate a untdelemnului în candelă, când candela era să se stingă! Multora le-a prezis cele viitoare prin darul cunoașterii de mai dinainte a lucrurilor. A certat și a dat morții pe o femeie ce căzuse în desfrânare și care nu voia să-și mărturisească păcatul, ci spunea că a făcut copilul cu bărbatul ei, că a rămas cu el însărcinată, deși acela murise de unsprezece luni. În timpul verii, când soarele dogorea, capul sfântului era plin de rouă; prin aceasta Dumnezeu arăta cinstea ce i se va da. Că sfântul era mi-

lostiv și îndurător o arată întâmplarea cu cei ce au încercat să-i fure oile din turmă. Sfântul nu numai că a dezlegat pe hoții ce fuseseră înlanțuiți cu lanțuri nevăzute toată noaptea, dar le-a dat la plecare și un berbec, ca să nu le fie în zadar privegherea cea de toată noaptea.

Obiceiuri și tradiții de iarnă

Superstițiile legate de iarnă și zăpadă au însoțit mereu oamenii de-a lungul veacurilor, transformarea radicală a anotimpurilor fiind prilejul unor credințe adânc înrădăcinate dar și al unor experiențe pline de învățăminte. Fulgul de nea, plutind în aer în vremea friguroasă este un simbol consacrat purității și speranței, dar și al morții care pânzește în preajma unei case în care se află un om grav bolnav. În multe zone din Europa, se crede că doamna cu coasa adulmecă oamenii muribunzi mai ales înainte de sosirea primăverii, deși după alte credințe fulgii de nea aduc învigorare și avantaje pentru sănătate.

Potrivit superstițiilor consacrate pe bătrânul continent, fulgerele din februarie vestesc zăpadă în luna mai. Într-o altă predicție populară, se spune că cu cât luna este mai târzie cu ocazia primei ninsori, cu atât mai multă zăpadă va cădea mai din plin peste noi. Dacă fulgii de nea sunt mici, ninsoarea nu va înceta multă vreme, iar dacă sunt mari, zăpada nu va poposi mult timp asupra noastră. Totodată, se spune că dacă poți vedea două cercuri înconjurând luna, ninsoarea va înceta în decurs de 24 de ore. În cazul în care neaua se așează din plin peste ramurile copacilor, zăpada va pica din cer vreme de încă câteva ore.

Un Crăciun plin de zăpadă anunță, de obicei, un Paște înverzit. În unele regiuni din America, se zice că atunci când marmotele își zărește umbra pe 2 februarie, înseamnă că iarna va întârzia mai mult cu aproape 8 săptămâni decât de obicei. Într-o altă tradiție occidentală, se zice că „un Crăciun înverzit aglomerează cimitirele”. Soarele apărând în timp de ninsoare anunță vreme de zăpadă și a doua zi. Un tăntăr făcându-și de treabă în vreme de iarnă în casa ta reprezintă un semn de vreme rea, iar un curcubeu pare a prevesti precipitații pentru încă cel puțin 24 de ore.

Un singur cerc înconjurând luna, animalele cu o blană deasă și țepoasă construindu-și vizuinile în adâncul pământului, găștele sălbatice zburând în înaltul cerului și o a doua recoltă boga-

tă de struguri sau flori sunt semne ale unei ierni grele sau friguroase. Iarna va fi blândă dacă ceapa are coaja subțire, castorii își sapă vizuinile la suprafață și mătasea de porumb este subțire și rară. O căldură peste măsură în august prezice de obicei o iarnă încărcată de zăpadă, iar un anotimp extrem de rece anunță o vară foarte călduroasă.

Dacă vrăbiile se împerechează în martie, vor mai fi încă șase săptămâni de frig. Într-un străvechi proverb occidental se spune că „dacă martie sosește ca un miel, se va arăta de fapt ca un leu, iar dacă martie vine ca un leu, va duce o vreme asemeni unui miel”.

În cazul în care râmele își fac apariția din pământ după ploaie în timpul toamnei, iarna va fi blândă.

Superstiții de iarnă în credința populară românească

De ne întâmpina o iarnă îmbelșugată cu zăpadă și fără vânturi obraznice, ploaia va sosi la timpul ei în primăvară și o să se facă porumb și alte roade în câmp. Cu cât iarna este mai grea, cu atât vara va fi mai mănoasă. Dacă iarna a fost când călduroasă, când străbătută de viforite, căldura ei se va răzbuna peste vară, aducând perioade de frig. Atunci când iarna își așează neaua peste pomi, vara îi va împodobi cu multe roade și va face grâul înalt și bogat. Atuncea când nu este viscol peste iarnă, roadele vor fi puține și mici. Tunetul în vreme de iarnă este semn de foamete în anul ce urmează.

Să ții cont în ce zi începe să ningă, pentru că, în aceeași zi din primăvară, să începi a semăna ca recolta sa-ți fie plină de rod.

Dacă țurțurii sunt lungi pâna la vremea Crăciunului, iarna se va arăta a fi colțuroasă și năprasnică după aceea. După o iarnă grea se vestește a fi o vară îmbelșugată.

Dacă în anotimpul rece vrăbiile se strâng sub streșina casei, ger va fi. La fel se prevestește atunci când păsările se lovesc de geamuri sau își caută adăpost prin șuri. De se strâng multe ciori în preajma satului, iarna amarnică va fi,

și la fel atunci când vezi ciori albe sau altfel de păsări care țipă fără încetare. În cazul în care zărești multe ciori și vrăbii în timp de iarnă, vara se prevestește a fi săracă. Bufnița anunță și ea, cum va fi iarna: dacă își lasă glasul auzit în pădure, este semn de iarnă mare, dacă glasul ei răzabte în câmpie, blândă va fi iarna. Atunci când găștele par a fi dornice de îmbăiat, anotimpul friguros se va așeza cu blandețe peste pământ. Dacă iarna este geroasă, căldura verii mai mare va fi. Frigul nu durează multă vreme dacă pomii încep a înflori în iarnă.

Dacă de Sf. Andrei este îngheț sau frig din cale-afară, iarna nu -i va chinui prea mult pe oameni.

Iarna aduce sănătate oamenilor, omoară pământul de boli și alți săm-buri de rele, și, fără anotimpul rece, am fi mâncați de vii de către șerpi, care abia așteaptă să se înfrupte din sângele copiilor. Dumnezeu a făcut ziua scurtă, pentru că în vreme de iarnă nu este rod, iar, în acest fel, omul mănâncă mai puțin, fiindcă mai devreme merge la culcare. Vara este pentru muncă, iar iarna pentru odih-nire. Fulgerele din februarie vestesc zăpadă în luna mai. Cu cât luna este mai târzie cu ocazia primei ninsori, cu atât mai multă zăpadă va cădea. Dacă fulgii de nea sunt mici, ninsoarea nu va înceta multă vreme, iar dacă sunt mari, zăpada nu va poposi mult timp asupra noastră. Dacă poți vedea două cercuri înconjurând luna, ninsoarea va înceta în decurs de 24 de ore. În cazul în care neaua se așează din plin peste ramurile copacilor, zăpada va pica încă câteva ore.

Dacă vrăbiile se împerechează în martie, vor mai fi încă șase săptămâni de frig.

În cazul în care ramele își fac apariția din pământ după ploaie în timpul toamnei, iarna va fi blândă.

Citate despre iarnă

**Iarna e anotimpu-n care
Găsesc bilet la mare.**

de Ion Grigore

Iarna nu este un anotimp, ci un loc de muncă.

de Sinclair Lewis

Gânditorul seceră iarna.

de Valeriu Butulescu

Ura este iarna inimii.

de Victor Hugo

Optimism de iarnă

Deși vremea este rea

(Frig și ninge de vreo lună),

Vinul vechi și poanta bună

Nu se tem de iarna grea.

de Miltiade Ionescu

Ninsoare abruptă —

iarna copilărește pe-o sanie.

de Girel Barbu

Doar tu, Doamne, poți cere iernii să dea muguri.

de Valeriu Butulescu

Toți trandafirii vor cădea pradă iernii.

Rumi în Diwan

A iubi e primăvară. A cunoaște-nseamnă iarnă.

de Lucian Blaga

Iarna nu ucide florile. Le dă posibilitatea să renască.

de Valeriu Butulescu

Râsul este soarele ce alungă iarna de pe chipul oamenilor.

de Victor Hugo

Optimismul este o primăvară în miez de iarnă.

de Octav Bibere

Omul deștept își face vara sanie și iarna de lucru.

de Victor Martin

Iarna fără zăpadă - sărac cerșind o mantie regală.

de N. Petrescu-Redi

Iarnă electorală. Zăpadă multă.

Dar nu așa de mare cum își dorește Opoziția!

de Valeriu Butulescu

Tradiții și obiceiuri de CRĂCIUN

De mai multe secole, poporul nostru în fiecare an, sărbătorește nașterea lui Iisus Hristos în data de 25 decembrie sau pe 7 ianuarie (stil vechi). Celebrarea Crăciunului la 25 decembrie (7 ianuarie), are originea încă din sec. IV. Biserica Catolică a dorit să eclipseze festivitățile și sărbătorile unei religii păgâne rivale care amenința existența creștinătății. Romanii celebrau nașterea zeului lor Soare, Mithras, în jurul acestei perioade din an.

Deși nu era o practică populară, liderii bisericii au considerat că, pentru a putea intra în competiție cu religia păgână, trebuie, la randul lor, să organizeze sărbătorirea nașterii lui Iisus Hristos. Cu toate că nașterea lui Iisus se prezicea că ar fi avut loc primăvara, data de 25 decembrie a fost aleasă ca dată „oficială” de celebrare a lui Iisus Hristos, pentru a putea eclipsa, în sfârșit, religia păgână și festivitățile ei.

Legenda Crăciunului

Ca la multe alte popoare și la noi, bătrânii (moșii) s-au bucurat de multă stimă și respect, mai ales în vechime.

Respectul față de aceștia s-a păstrat și după moartea lor, într-o asemenea măsură încât unii dintre ei au devenit un fel de semizei a căror amintire a rămas neștearsă în memoria colectivă. Un astfel de personaj bătrân și celebru este și Crăciun, păstorul mitic, a cărui legendă a fuzionat foarte frumos cu mitul Nașterii Domnului.

Vascul

Druizii, aproximativ cu 200 de ani înainte de nașterea lui Hristos, foloseau Vascul la sosirea iernii. Planta mai era folosită pentru decorul interior al locuințelor, crezând că vascul are puteri vindecătoare speciale pentru o mulțime de afecțiuni, de la infertilitatea femeilor până la ingestie cu otravă. Scandinații considerau planta simbol al păcii și al armoniei, asociau vascul

Legenda spune că, fără acordul soțului, Crăciunea o primește în gazdă pe Fecioara Maria, oferindu-i adăpost în grajd. Aflând acest lucru, Crăciun se înfurie și îi taie mâinile, însă Maica Domnului i le lipește la loc. Minunea îl convertește pe Crăciun la creștinism. De bucurie că nevasta sa a scăpat nevătămată de pedeapsa lui necugetată, Crăciun aprinde un rug din trunchiuri de brad în curtea lui și joacă o horă cu toate slugile lui. După

joc, Crăciun împarte sfintei familii daruri păstorești: lapte, caș, urdă, smântână. De aici transfigurarea lui Moș Crăciun într-un sfânt, care aduce de ziua nașterii lui Isus daruri copiilor, obicei care se suprapune cu amintirea darurilor pe care, după legenda evanghelică, le aduceau regii-magi în staul noului Mesia.

Cântecele de bucurie adresate de slugile lui Crăciun s-au transformat în coli.

cu zeița lor Frigga, patroana dragostei. Obiceiul de a te săruta sub o crenguță de vasc probabil că provine din această credință ancestrală. Din cauza originilor păgâne, la început, biserica a interzis utilizarea vascului în sărbătoririle de Crăciun, preoții au sugerat, folosirea ilicelor, ca un substitut adecvat pentru plantele Crăciunului.

Xmas

Această abreviere pentru Crăciun, Xmas (Christmas, în limba engleză) este de origine greacă. Cuvântul grecesc pentru Hristos este Xristos. În sec. al XVI-lea, europenii au început să folosească numelui lui Hristos, „X” în locul cuvântului „Christ” din termenul „Christmas”, o prescurtare a numelui acestei sărbători.

Deși creștinii de la începuturi știau ca X-ul înlocuia numele lui Hristos, creștinii de mai târziu, care nu cunoșteau originea grecească a acestui nume, au considerat că abrevierea „Xmas” este doar o formă de lipsă de respect.

Moș Crăciun

Un simbol al sărbătorii, voiosiei și generozității este Moș Crăciun. Se prezice că provine de la Sf. Nicolae, care s-a născut în sec. IV și este cunoscut mai ales pentru dragostea pe care o poartă copiilor și pentru sacul uriaș, plin cu daruri. În fiecare an, Moș Crăciun pune cadouri sub brad și merge cu sania trasă de reni urcând spre cer. El este o wpărțică din sufletele noastre și așa va fi mereu, pentru că avem nevoie

de magie, vis și fantezie. Moș Crăciun a apărut prima oară în Olanda, iar ideea despre apariția lui a apărut prima oară în Norvegia, unde copiii agățau ciorapi de semineu. Tradiția Moșului s-a dezvoltat după apariția Sf. Nicolae.

Bradul de Craciun

Bradul de Craciun are origine păgână. Atunci când păgânii au devenit creștini, ei au folosit bradul (copacul sfânt) pentru această sărbătoare decorându-l cu nuci și lumânări. Ei cântau colinde de Crăciun și dansau în jurul bradului.

Cele mai importante simboluri ale Crăciunului, semnificațiile lor

Iisus Hristos.

Crăciunul sărbătorește Nașterea lui Iisus Hristos, fiul lui Dumnezeu și al Fecioarei Maria și Mantuitorul lumii. El a venit pe lume într-o noapte friguroasă

să de iarnă, în ieslea unui staul de animale, în apropiere de Betleem. Încălzit doar de respirația animalelor, Fiul Domnului a fost născut pentru a mântui lumea de păcatul strămoșesc.

Fecioara Maria.

Fecioara Maria, mama lui Iisus căsătorită cu Iosif, primește vestea că îl va naște pe Fiul Domnului de la Arhanghelul Gavriil.

Colindele de Craciun

Colindele de Crăciun sunt considerate vestitorul Nașterii Domnului. Obiceiul colindelor se pare că este, la origine, unul păgân. Colindele fiind cântate în vechime

doar la trecerea în Noul An. Colindătorii erau răsplătiți și atunci cu mere, colaci, nuci sau covrigi. Se spune că primind colindătorii să le cânte, creștinii primesc vestea Nașterii lui Iisus.

Steaua Betleemului

Steaua Betleem i-a ghidat pe magi către locul în care s-a născut Iisus, simbolizând puterea lui Dumnezeu. Astăzi aceasta se pune în vârful bradului împodobit, iar colindătorii o poartă cu ei între Crăciun și Bobotează atunci când cântă „*Steaua sus răsare*”.

Cei trei magi

Cei trei magi de la Răsărit au călătorit pentru a-l vedea și a i se închina lui Iisus, regele iudeilor. Călăuziți de steaua de pe cer, aceștia i-au adus Fiului cadouri: aur, smirnă și tămâie. Colindul care reprezintă cel mai bine povestea celor trei magi este „*Steaua sus răsare*”.

Împodobirea bradului.

Prin forma sa triunghiulară, bradul simbolizează Sfânta Treime, iar podoabele cu care acesta este împodobit sunt simbolurile cunoașterii și bogăției. Bradul împodobit este considerat pomul vieții, arborele fertilizator. Acesta este și motivul pentru care în unele regiuni din țară este folosit și la nunți. Astăzi, îm-

podobirea bradului este doar unul dintre obiceiurile care adună familia în seara de Ajun. Globulețele colorate, beteala și becuțele sunt completate de steaua din vârful bradului și, bineînțeles, de cadourile pe care Moșul urmează să le aducă și să le lase sub brăduț pentru a fi găsite de copii a doua zi.

Cadourile Craciunului

Cadourile de Crăciun sunt la fel de răspândite și căutate pe cât sunt de încântătoare. Ele denotă pace, fericire și spiritul de generozitate asociat cu celebrarea nașterii lui Iisus Hristos.

Craciunul—perioada cadourilor, când sufletul omului se scaldă în stralucirea păcii și în bunăvoință. Aceste simboluri sunt pregătite din vreme și așezate în brad cu multă grijă și dragoste.

Porumbelul

Porumbelul a fost dintotdeauna un simbol universal al păcii, iar când este înfățișat cu o ramură de măslin în cioc, el ar dori să spună: „Îți cer iertare“ sau „Ma predau“. Sensul acestui simbol este foarte profund, căci sugerează adoptarea

unei poziții modeste, în interesul instaurării păcii și bunăvoinței între oameni. Porumbelul personifica minunatul spirit al Crăciunului, al prieteniei și bunăătății. Ramura de măslin reprezintă darul lui Dumnezeu dat oamenilor prin Botez.

Ieslea. În secolul al XIII-lea, ieslea devine un simbol al nativității.

Coronițele.

Atârănarea coronițelor pe ușa casei este un obicei original. Și în prezent, oamenii împodobesc casele cu coronițe de brad și de laur, ca mod de a întâmpina prietenii și rudele. Forma circulară a coroniței

simbolizează natura veșnică a dragostei. Dragostea este veșnică, este un ciclu continuu de sentimente frumoase. Coronițele de Crăciun se împodobesc cu fundițe, clopoței și alte simboluri festive.

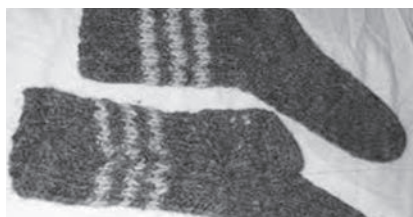

Steluțele.

Mulți brazi de Crăciun au o stea în vârf. Se spune că stelele ne conduc spre locuri speciale, iar pe vremuri, multe dintre constelații, de exemplu Ursa Mare și Ursa Mică, erau venerate ca divinități. Evreii

din vechime foloseau steaua în șase colțuri a lui David ca simbol religios, iar steaua de Crăciun în cinci colțuri ne amintește de steaua apărută deasupra Betleemului, la nașterea pruncului.

Ciorăpeii. În sec. al XVIII-lea, copiii din Olanda își lăsau saboții lângă vatră, sperând că „Sinterclass“ (Moș Crăciun) le va aduce daruri. Mai târziu, pantofiorii de lemn s-au transformat în șosețele, iar Sinter-

class a devenit, pentru englezi, Santa Claus. Astăzi, multă lume încă folosește ciorăpelul de Crăciun, în care se pun daruri pentru copii și cei dragi.

Acadeaua.

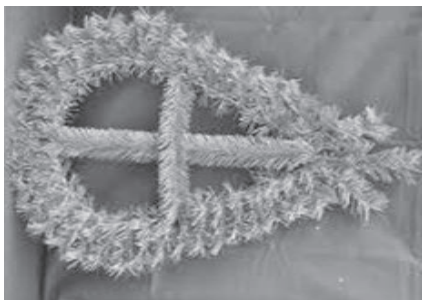
Această bombonică amintește tuturor de semnificația Crăciunului, culoarea albă simbolizând puritatea și firea fără de păcat a lui Iisus, iar cele trei dungulițe, Sfânta Treime. Dunga de un roșu aprins reprezintă

sângele vărsat de Mântuitor pentru omenire. Dacă o țineți cu capătul îndoit în sus, arată ca toiaagul unui păstor, căci Iisus este păstorul oamenilor. Întoarsă invers, devine litera J, prima litera din numele evreiesc Jeshua (*Isus*)

Omul de zăpadă.

Această tradiție vine din Evul Mediu, mai precis în anul 1380 când se obișnuia ca odată cu venirea zăpezii acest simpatic personaj să ia viață. Pe la mijlocul sec. al XIX-

lea, când personajul intră în atenția pedagogilor, ei recomandă copiilor de vârste mici, jocul cu omul de zăpadă pentru dezvoltarea abilităților artistice.

Coroana de brad.

Are originile într-un obicei precreștin german, ce se celebra în luna Yule (decembrie), treptat s-a răspândit în toată lumea creștină, devenind un simbol al Crăciunului. Coroana se confecționează din ramuri de brad în formă de cerc, la

care se adaugă patru lumânări, în perioada Adventului (patru duminici la rând până la Crăciun). Conform tradiției, fiecare dintre acestea are o anumită semnificație: prima lumânare este închinată profeților, a doua orașului Bethlehem, iar ultimele două păstorilor și îngerilor.

Lumânările

Lumânările simbolizează lumina pe care a adus-o Nașterea Mântuitorului, și sunt nelipsite în perioada Crăciunului, atât în decorațiuni, cât și pe masă sau în brad. Prin

verticalitatea și blândețea ei, lumânarea este deopotrivă întru chiparea nevinovăției și a curățeniei, iar prin ardere ea exprimă o viață închinată pe deplin iubirii unice, fierbinți și eterne.

Obiceiuri vechi de Crăciun

- În ajun de Crăciun, oamenii își iau de la vecini tot ce-au dat cu împrumut, spre a avea toată avuția în gospodărie.

- Femeile pun un ban de metal și o nucă în apa de spălat, spre a fi în anul ce vine mai frumoase și bogate.

- Gospodarii, pun mâna pe toate uneltele din curte, ca să le poată folosi cu spor în anul următor.

- Cu o zi înainte de Crăciun se pune o potcoavă într-o căldare cu apă. Stăpânul casei bea primul, apoi o dă vitelor, ca să fie tari ca fierul.

- Păstorii pun sub pragul casei un drob de sare învelit, lăsându-l până la „alesul oilor“, în luna aprilie, când drobul este scos, măcinat și amestecat cu tărațe și dat ca hrană turmei, să sporească.

- În ajun de Crăciun se curăță horta, iar funinginea e pusă la rădăcina pomilor pentru rod bogat.

- În noaptea de Ajun se face priveghi, iar pe masă este așezat un colac cu un cuțit înfipt în el.

- Masa pusă în ajun rămâne întinsă

toată noaptea, timp în care focul trebuie să ardă în sobă.

- La Crăciun pâinea se așează pe masă, să vină belșugul, și tot în același scop, sub fața de masă se pune pleavă de grâu.

- În ajun se pregătesc 12 feluri de mâncare în amintirea „Cinei cea de taină“ - Iisus și 12 apostoli.

- Gospodarii stau la masă cu picioarele pe topor, ca să fie tari ca fierul în anul care vine.

- Când primul om intrat în casă de Crăciun este bărbat înseamnă bunăstare în anul viitor.

- În ajun de Crăciun sunt puse în tuspătru colțurile de mese căței de usturoi și semințe de mere, ce apără de deochi și farmede.

- Din ajunul Crăciunului până la Bobotează, casa e măturată de la prag spre răsărit și nu din fundul locuinței spre prag, ca să vină pețitori la fata de măritat. Fetele mari nu trebuie să dea gunoii afară din casă.

- Ca să-și viseze ursitul, fata va pos-

ti toată ziua de ajun, iar prima îmbrăcătură de seară s-o pună la brâu; când se culcă, întinde brăul pe jos și face trei mătănni peste el. Așa își va afla ursitul.

- Se spune că Dumnezeu a lăsat Crăciunul ca omul să fie în această zi sătul. Cine nu are porc gras de Crăciun nu poate spune că a fost fericit în acel an.

- Porcul care n-a fost tăiat în această zi nu se mai îngrașă, căci și-a văzut cuțitul. Sângele scurs din porc după ce a fost înjunghiat se pune la uscat, apoi se macină și se afumă cu el, peste an, copiii ca să le treacă de guturai, de spaimă și de alte boli.

- Acolo unde este datina de a tăia porcul în ziua de Crăciun, gospodinele pregătesc o mâncare din carne macră de porc cu ceapă și slănină, din care sunt ospătați cei dintâi dintre străinii ce le calcă pragul casei, acestei mâncări i se spune „pomana porcului“.

- În Ajunul Crăciunului, cei ce cresc albine, nu dau nimic din casă, ca albinelor să le meargă bine, și să nu pără-

sească stupul pe vremea roitului. Nu e bine să te bați, nici măcar în glumă, cu cineva, căci faci buboale peste an. Nu e bine să fie pus pe masă mai întâi rachiu, pentru că nu el are întâietate în această seară, ci bucatele. Se leagă pomii cu paie, pentru ca acești pomi să lege rod bogat. Se ung pâinile pe deasupra cu muruială de faină de grâu, ca ele să nu crape, iar cu muruială care a rămas, se ung pomii din grădină, ca ei să fie în vară încărcăți de roade. Se dă copiilor să mănânce bostan, ca să fie grași peste an.

- După Crăciun să nu mai fie lăsați copiii să mai umble cu colindatul, că fac bube.

- Aluatul frământat în noaptea de Crăciun e bun de deochi pentru vite.

- Se crede că la miezul nopții, înspre Crăciun, apa se preface în vin, iar dobitoacele vorbesc.

- La cele trei sărbători mari - Crăciun, Paște și Rusalii - să te speli cu apa în care au fost puși bani de argint și vei fi bănos.

- Dacă visezi grâu verde în postul Crăciunului e semn bun că anul care vine are să fie mănăs în toate.

- În Ziua de Crăciun nu se mătură în casă, ci a doua zi, și după ce ai măturat du gunoiul acela la pomi, că-i ajută să fie roditori. Nu se scoate gunoiul afară decât a doua zi, deoarece dacă-l arunci „îți arunci norocul!”. În dimineața de Crăciun e bine să ne spălăm cu apă curată, luată dintr-un izvor sau fântână în care punem o monedă de argint, pentru ca tot anul să fim curați ca argintul și feriți de boli. În noaptea de Crăciun nu-i îngăduit nimănui să doarmă în grajduri, deoarece în acea noapte boii vorbesc unii cu alții, în limba lor, despre Iisus Hristos, cel născut în iesle și încălzit de vite cu suflarea lor.

- Oamenii, când se dau la băut rachiu sau vin în sărbătorile Crăciunului, nu zic ca beau, ci că se cinstesc.

- A doua zi de Crăciun se reia jocul duminical întrerupt vreme de șase săptămâni.

- Fiecare om are un copac frate. Sădirea unui copac în grădină, sau în orice alt loc aduce noroc.

- Aduc noroc și se oferă că dar: paharul de cristal, șalul, vioara, mănușile, lampa, blana frumoasă, cartea, bijute-

riile din aur sau argint, parfumurile cu mirosuri dulci.

- Nu aduc noroc și nu se oferă cadou: cuțite, calimara, valiza, creion, cuie, pila de unghii, centura, fular, umbrela, oglinda, batista, ace de cravată, ace de păr, parfumuri cu mirosuri violente, perle negre, farfurii, papuci.

- La miezul nopții, de Anul Nou, fetele iau de pe masă colacul ornamentat care se ține pe masa de sărbători, îl țin pe vârful capului, se așează pe tăietor (buturugă) și așteaptă să audă un sunet dintr-o direcție oarecare și din ce parte vine sunetul, în acea parte își va găsi ursitul.

- În tinda casei se pune un vas de grâu ca să treacă colindătorii peste el, apoi grâul se dă la păsări și la animale, „să fie cu spor ca și colindătorii”.

- În Ajunul Anului Nou, feciorii care merg la colindat schimbă porțile unor săteni care s-au certat în cursul anului, determinându-i astfel să vorbească și să se împace.

- Ai noroc: dacă verși vin pe masă, dacă răstorni cutia de chibrituri, dacă strici un pahar de culoare albă, dacă îți țiuie urechea stângă, dacă dai pomană unui sărac.

- Pâinea să nu se pună cu coaja de jos în sus că trage a sărăcie.

- Dacă cineva bea ceai și varsă din el din întâmplare, e semn bun.

- Când te mănâncă palma dreaptă e semn că vei da bani altei persoane, iar dacă te mănâncă palma stângă înseamnă că vei primi bani.

- Femeia care poartă cercei schimbați, adică unul de la o pereche și altul de la altă, e semn că își va schimba și bărbatul.

- Dacă porți o cămașă pe dos e semn că ți se întoarce norocul spre rău.

- Când cineva își mușcă limba e semn că cineva îl vorbește de rău.

- Când cocoșul cântă în fața ușii sau a ferestrei vestește sosirea unor musafiri.

- **Semne de timp:** Dacă începutul lui decembrie va fi geros, tot așa va fi vremea zece săptămâni; Când câinii latră la lună, urmează ger mare; Când porcii de îngrășat mănâncă bine, va fi timp senin; După o iarnă grea, urmează un an mănăs; Zăpada multă și gerul din decembrie vestesc grâu și bucate

din belsug; Gâște sălbatice multe sunt vestitoare ale iernii grele; De va ploua la începutul lunii noiembrie, săptămâna Crăciunului va fi geroasă; Neaua multă de pe pomi înseamnă muguri puțini pe pomi în primăvară; Ianuarie cald nu e semn de an mănăs; Ianuarie uscat și geros aduce Faur umed. Când se trag norii spre miazăzi, urmează frig, iar când e spre miazănoapte, căldură.

- **Cum să ne îmbrăcăm de sărbători — semnificațiile unor culori:** Alb — liniște, inocență, virtute, împăcare — caracterizează persoanele expansive, suave, puritane; Albastru - liniste, satisfacție, tandrețe, iubire, afecțiune - caracterizează persoanele concentrice, pasive, senzitive, perceptive, unificative; Galben - aspirație, originalitate, veselie, spontaneitate — caracterizează persoanele active, proiective, expansive, investigative; Gri - melancolie, tristețe, plictiseală - caracterizează persoanele deprimare, închise, cu tendințe de izolare, cu stare de amărăciune; Negru - sobrietate, tristețe, doliu, singurătate, despărțire, moarte; Portocaliu - exprimă dorință, excitabilitate, dominantă, erotism - este specifică persoanei active, ofensive, competitive, sociabile; Roșu - voință, dominantă, ardoare, erotism, acțiune, însuflețire - specifică persoanei active, excentrice, autonome, locomotorie, dominatoare, erotice, competitive; Verde - concentrare, renaștere, siguranță, îndrăzneală, abținere, autoevaluare, persistență - caracterizează persoanele pasive, defensive, autonome, reținute, posesive, imuabile.

Legenda bradului de Crăciun

Tradiția bradului de Crăciun se presupune că își are originea în Germania, la mijlocul sec. VIII d. Chr. Într-o străveche legendă, se povestea cum misionarul și călugărul benedictin britanic Sfântul Bonifaciu ținea o predică despre nașterea Domnului în mijlocul unui trib de druizi germanici din apropierea localității Geismar. Pentru a-i convinge pe păgâni că stejarul nu este un arbore sacru și inviolabil, „apostolul Germaniei” nu a stat mult pe gânduri și, cu lovitura năpraznică de secure, a despicat de la rădăcină un astfel de copac, iar din centrul lui s-a ivit, ca prin minune, un tânăr brăduț. Sfântul Bonifaciu a avut o revelație și le-a spus druizilor că acest pom cu ramuri mereu înverzite îndreptate către ceruri este de fapt arborele sfânt, pomul copilului Iisus, simbolizând puritatea noii credințe și promisiunea unei vieți eterne. El i-a sfătuit pe păgâni că, începând din acel moment, să ia bradul din mijlocul sălbăticiiei, să îl aducă în casele lor și să-l împodobească cu darurile simbolice ale dragostei și bunătații.

Istoria modernă a pomului de Crăciun datează din Germania sec. XVI. În anul 1561, în Alasacia, se decreta cu strictețe că „nici un orășean nu are voie să dețină mai mult de un brad de Crăciun, a cărui lungime nu trebuie să depășească opt picioare”. Ornamentele pomului de Crăciun din acea vreme constau din „trandafiri din hartie de diferite culori, mere, biscuiți, poleială și dulciuri”.

Tradiția modernă este, de asemenea, legată de arborele paradisului înrodit cu mere, prezent în piesele religioase medievale, decorându-l simbolizând prescura din ritualul bisericesc. În legenda creștină, se povestește că pomul vieții din grădina raiului ar fi fost de fapt un brad. Atunci când Eva a cules din el fructul oprit, frunzele și florile pomului s-au scuturat, în ramuri nerămânând nimic altceva decât tepi. Se

spune că numai în noaptea din ajunul nașterii lui Iisus bradul înflorește din nou, într-o bogăție de culori asemănătoare podoabelor din pomul de Crăciun.

Într-o altă legendă, se povestește că în noaptea nașterii copilului Iisus, tot ce este viu, inclusiv flora și fauna, s-a îndreptat către Betleem, aducând daruri de preț. Toți pomii fructiferi, precum măslinul și curmalul și-au oferit drept cadouri fructele, dar bradul, neânzestrat cu nici un dar, a fost împins la pământ și ascuns vederii de îmbulzeala celorlalți copaci. Un înger, înduișat de această întâmplare, a poruncit câtorva stele să coboare pe pământ și le-a așezat în ramurile delicate ale bradului. Aunci când copilul Iisus a zărit minunatul pom împodobit cu luminițe, el a zâmbit și l-a binecuvântat, proclamând că acest copac va trebui să fie întotdeauna ornat cu lumini în preajma Crăciunului, astfel încât toți copii să se bucure de priveliștea lui.

Într-o veche poveste creștină se istorisește că atunci când sfânta familie era urmărită de soldații lui Irod, o mulțime de plante s-au oferit să le dea adăpost. Printre acestea s-a aflat și bradul. Într-un moment în care Maria era prea obosită pentru a-și continua drumul, familia a făcut un popas la marginea unei păduri. Un bătrân și încovoiat brad i-a invitat să se odihnească înăuntrul trunchiului său, apoi și-a strâns ramurile, păstrând astfel familia în siguranță până când soldații au depășit acele locuri. Copilul Iisus a binecuvântat copacul, iar forma micii sale mâini a rămas pentru totdeauna imprimată în fructul pomului, în ... conul bradului. Dacă un astfel de con este tăiat de-a lungul părții sale înalte poți zări urma mâinii lui Christos !

Atunci când creștinismul a ajuns pe țărmurile Europei de nord, se spune că trei personaje reprezentând virtuțile creștine au pogorât din ceruri pentru a așeza luminile pe ramurile celui dintâi pom de Crăciun. Cele trei virtuți, Credința, Speranța și Caritatea, au cercetat îndelung înainte de a găsi un brad la fel de înalt precum speranța, tot atât de mareț precum credința și dragostea, și cu o frumusețe aidoma carității. Căutările lor au luat sfârșit în pădurile din nord, loc unde au găsit, în cele din urmă, copacul potrivit. Aureolat de strălucirea stelelor, acesta a devenit cel dintâi pom de Crăciun.

În unele țări europene, precum Italia, locul bradului a fost luat de diverse structuri piramidale. De fapt, profilul triunghiular al bradului a fost descris de-a lungul vremii ca simbolizând Sfânta Treime formată din Dumnezeu Tatăl, Fiul și Sfântul Duh.

Bradul are o încărcătură simbolică cu mult anterioară creștinismului, fiind o milenară reprezentare a fertilității, potenței sexuale și reproducerii. El s-a constituit într-o parte centrală a sărbătorilor de iarnă păgâne, fiind asociat cu străvechi idoli și adus în locuințe pentru a fi împodobit cu mere și alte fructe, considerate drept jertfe aduse bradului. Potrivit unor surse, Pomul de Crăciun este, de fapt, o reminiscență a lui „Yggdrasil”, marele arbore al vieții din mitologia norvegiană.

20 decembrie Ignatul — tăiatul porcilor (legendă)

Un bărbat, pe nume Ignat, vrând să taie porcul, și-a lovit din greșeală tatăl cu securea în cap. Bătrânul a murit, a fost ignorat iar fiul, răvășit de cele întâmplate, și-a luat lumea în cap. După alții Ignat este divinitatea solară care a preluat numele și data de celebrare a Sf. Ignatie Teofanul.

În această zi oamenii nu au voie să facă altceva în gospodărie decât să taie și să prepare porcul. Bătrânii cred că în noaptea de dinaintea Ignatului, porcul își visează cuțitul. Cei miloși nu au voie să participe la tăiatul porcului, pentru că el moare greu și carnea nu mai este bună.

În ziua de Ignat copii sunt însemnați în frunte cu sângele animalului. De obicei buncii fac semnul crucii pe fruntea copiilor pentru ca aceștia să fie sănătoși. Ziua de Ignat este dedicată prepară-

rii cărnii și conservării ei. Femeile și bărbații încep tranșarea și pregătirea preparatelor tradiționale slănina, cârnăciorii, saltisonul... Gospodarii prăjesc o bună parte din carne, o sărează și o păstrează în untură topită pentru o perioadă mai îndelungată. Gospodinele pun deoparte carne pentru sarmale, pentru friptură, pentru prajituri. Bătrânii citesc vremea anului următor sau mărimea iernii după forma pe care o are splina porcului sacrificat, iar măcelarul care găsește mult sânge în inima animalului sacrificat va avea un an bogat.

Pomana porcului

Nici o zi de Ignat nu se sfârșește fără pomana porcului, un obicei atât de împământenit, încât aproape că e imposibil de omis. După ce porcul a fost tranșat, măruntaiele scoase și toate ligheanele și cratițele puse la rece, în cămară, sau chiar în zăpadă, la ger, după ce cuțitele au fost strânse și spălate, iar locul de sacrificiu frecat bine cu zăpadă, să se ducă sângele, gospodina intră în casă să gătească prima mâncare din godacul tăiat. E ceea ce în lumea satului poartă denumirea de „pomana porcului”.

În ceaunul bine încins, pe roata din spate a plitei, se aruncă bucăți de carne slabă și grasă, se adaugă o căniță de apă fierbinte, foi de dafin, piper și sare din belșug și câțiva căței de usturoi zdrobiți pentru aromă și masa dintâi e aproape gata. Bucatele sunt completate cu o mămăligă cât roata, din care se înfruptă, împreună cu gazdele, toți cei care au ajutat la treabă.

Colindatul

Colindele încep în Ajunul Crăciunului. În după amiază pornesc copiii la colindat.

Se colindă la poartă, în curte sau la fereastră. Prin unele locuri este primit în casă să colinde oricine ar veni. De obicei, la noi, copiii colindă la fereastră iar tinerii și perechile căsătorite în casă. Ca răsplătă pentru vestirea Nașterii colindătorii primesc diferite daruri: colaci, mere, nuci și bani.

Indiferent de momentul și grupul cu care se merge la colindat, este importantă participarea deoarece mulți cred că mergând la colindat (ei sau măcar cineva din casă) le va merge bine tot anul. În aceeași măsură se crede că primind colindătorii anul va fi bogat și cei din casă vor fi sănătoși.

Steaua

Este un obicei de Crăciun care are loc în ajunul Crăciunului. Cei care merg cu Steaua sunt mai ales copii între 7 și 14 ani. Obiceiul are o semnificație religioasă fiind legată de steaua care s-a arătat celor trei magi de la răsărit.

Obiceiul umblatului cu Steaua a fost practicat în toate localitățile fără deosebiri semnificative. Stelarii, copii mai mici sau mai mari poartă „Steaua” (o stea cu coadă) îmbrăcați în haine de sărbătoare. Steaua este reprezentată fizic printr-o stea, pe schelet de lemn

cu 4-5-6-8 colturi, iar între colturi stau întinse lanțuri de hârtie colorată. În centrul stelei este o icoană de hârtie cu Nașterea Domnului, Fecioara cu Pruncul său Iisus. Uneori de stea se atașează un clopoțel.

Odată ajunși la casa gazdei, cei ce umblă cu Steaua cântă la poartă, la fereastră, la ușă sau în casă în fața icoanei și pentru străduința lor sunt răsplătiți cu colaci, bani, mere nuci.

Mersul cu steaua

Steaua sus răsare

Ca o taină mare

Steaua strălucește

Și lumii vestește

Și lumii vestește

Că astăzi Curata

Preanevinovata

Fecioara Maria

Naște pe Mesia

Naște pe Mesia

Magii cum zăriră

Steaua și porniră

Mergând după rază

Pe Hristos să-l vază

Pe Hristos să-l vază

Și dacă porniră

Îndată-l găsiră

La Dânsul intrară

Și se închinară

Și se închinară

Cu daruri gătite

Lui Hristos menite

Luând fiecare

Bucurie mare

Bucurie mare

Care bucurie

Și aici să fie

De la tinerețe

Pân-la bătrânețe

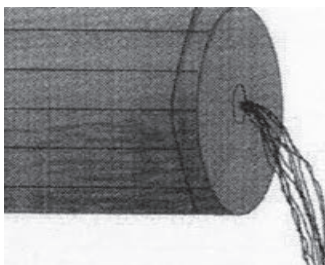
Pân-la bătrânețe

Plugușorul

Numele acestei forme ceremoniale de manifestare este diferit de la o vatră etnografică la alta - Plugușor, Urat, Hăitul, Urătură de Sfântul Vasile, Buhaiul, Plug, Plugul Mare, Plugul flăcăilor etc. - dar structura obiceiului și persoanele implicate în practicarea acestuia, aduc în atenție același mesaj: rodnicia câmpurilor, belșugul semănturilor și sănătatea gazdelor.

Primele cete de colindători cu Plugușorul sunt ale copiilor în grupuri de 3-5 sau 10-14 persoane, ei sunt cei care încep misiunea sacră. În unele localități copiii umblă cu uratul încă de dimineață (după orele 10). Îmbrăcați în haine groase, cu bice și clopoței, ei pornesc pe la rude și vecini. Cel mai important obiect emblematic al Plugușorului practicat de copii este buhaiul. Acest arhaic instrument de acompaniament se confundă aproape cu datina Plugușorului. În această formulă ceremonială, grupurile de copii intra prin curțile gospodariilor, se așează în fața ferestrelor de la casă, iar unul dintre ei începe a rosti un text versificat. Mugetul buhaiului acompaniază în surdină vorbele copilului care, din când în când, se oprește pentru a-i mai îndemna pe ceilalți să pocnească din bice și să sune din clopoței. Drept răsplată pentru urătura adresată gazdelor, gospodinele îi răsplătesc cu mere, nuci, covrigi, colacei și bani.

Urarea este un lung poem în versuri care prezintă succesiunea muncilor agricole - de la aratul ogorului până la coptul colacilor, o formă poetică de exprimare ceremonială este un adevărat „imn de slavă” închinat agricultorilor, în versuri de o inegalabilă frumusețe.

Urătură

Se umblă cu această Urătură în Ajunul Sfântului Vasile, în s. Borosenii Noi, Râșcani, informator Valentin Bojii, 49 ani.

Culeasă de **Felicia Bojii**, conducătorul formației folclorice „Țărănuța” din s. Borosenii Noi, raionul Râșcani

Aho, aho, copii și frați
Stați puțin și nu mânați
Lângă boi v-alăturați
Și cuvântu-mi ascultați.
O ieșit bădița Vasile
Într-o sfântă joi
Cu doisprezece boi,
Boi — bourei,
În frunte cu dolghei,
În coadă cu străvizăi.
Hai și mai îndemnați,
Flăcăi.

Hă-ă-ai, hă-ă-ai !

Și o arat joile — văile,
Vinerile — seliștele,
Și de multă arătură ce-o făcut
Sângur la gânduri o stăut
Și o luat, și o căutat
Grâu roșu revărsat
Că-i cu drag la semănat
Și cu spor la secerat.
Cu drapacul îndrapa,
Cu borona boronea,
În urmă grâul creștea.
Hai mai îndemnați, flăcăi:
Hă-ă-ai, hă-ă-ai !
Iar boierul Vasile,

De mare boier ce era,
S-a dus la lună,
La săptămână
Ca să dea mâna cu pâinea.
Pâinea, înaltă ca casa,
Deasă ca mătasa,
În spic ca vrabia,
În grăunte ca mazărea.
El, de pe cal s-a aplecat
Trei spice în mână a luat
În palme le-a frecat,
În buze le-a vânturat,
În batistă le-a legat,
Acasă pe masă le-a aruncat.
Curțile a luminat, gloata a bucurat
Hai de mai îndemnați, flăcăi:
Hă-ă-ăi, hă-ă-ăi

— Măi femeie, măi nevastă,
Prăpădită-i pâinea noastră !
— Omule, omule, tu, de mă ve-i asculta,
Eu la bună cale te-oi da.
Ia și cheamă finii și vecinii
Și vre-o două babe bătrâne
Care știu harul la pâine.
Și adă nouă iepe sure,
Iepe cu copita curată,
Cu sârmă galbenă legată,
Unde călcau - scăpărau,
Unde atingeau - frigeau.
Din urechi când dau
Grâul în saci îl puneau.
Hai și mai îndemnați măi:
Hă-ă-ăi, hă-ă-ăi !

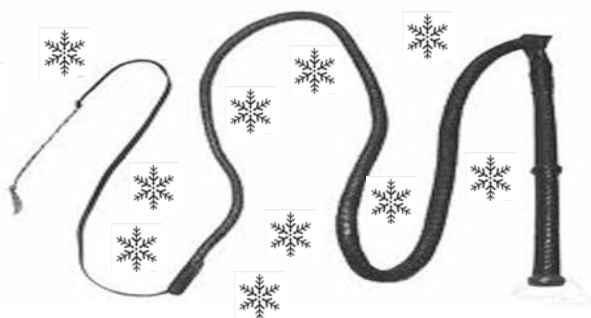
Și a luat și a încărcat
Nouă care în ponoare,
Și le-o trimis la Hârlău
Unde macină mult și rău.
Iar cucoana Anica,
De mare cucoană ce era,

Când o auzît care scârțâind,
Flăcăi din bice pocnind,
A dat un pas-doi în altă casă
Ș-o ales o sătă deasă
Și o cernut doi saci
Și o pereche de desagi
Și o făcut un colac mare, rotat,
Pe piatra morii măsurat.
Cu zahăr zăhăruit
Pentru plugarii de-afară gătit.
Ia-n și mai îndemnați, măi:
Hă-ă-ăi, hă-ă-ăi !

Rupe-n două - dă și nouă,
Rupe-n trei, dă-i și lui Andrei.
Dar lui Andrei n-a fost de dat
Că el de brâu l-a aninat
Și o amăgit coteii oamenilor din sat
Ia-n și mai îndemnați, măi:
Hă-ă-ăi, hă-ă-ăi !

De urat v-am mai ura,
Vedem că vi-i dragă a asculta,
Dar nu sântem de ici - colea
Ci de la Ciuca - buca
Unde stau hoții cu măciuca
Și avem a trece o pădure deasă,
Unde stau lei - paralei
Cu gurile cascade,
Să ne apuce pe noi de spate
Să rămână fetele nesărutate
Opriți plugul, flăcăuani.

La Anul și la mulți ani !

Jocurile cu măști

„Jocurile cu măști din Moldova sunt obiceiuri arhaice, agrare și păstorale de tradiție multimilenară, ce au loc cu prilejul Anului Nou”. (...) „Se organizau în antichitate primăvara, când începeau muncile agricole, dar reforma calendarului roman din anul 46 î.e.n. fixează data de 1 ianuarie pentru începutul anului, în loc de 1 martie, și de atunci are loc mutarea obiceiurilor din primăvară în plină iarnă”.

Alaiuri de capre, cerbi, berbeci, cocostârci, cai și urși, acompaniate de tălânci, clopote și clopoței, instrumente muzicale cum ar fi toba, acordeonul, fluierul, trompeta au colindat satele în seara de Anul Nou apropiindu-ne mai mult de sărbătorile bahice și dionisiace din antichitatea greco-romană, dar și de vechile serbări legate de cultul fertilității și fecundității. Mircea Eliade

constata: „Asemenea ceremonii sunt încă populare în Balcani, în România mai ales, în timpul celor 12 zile din Ajunul Crăciunului, până la Bobotează. La origine, acestea erau ceremonii în legătură cu întoarcerea periodică a morților și comportau tot felul de

măști animale – cal, capră, urs (...)”.

În anul 1656, ambasadorul suedez Welling, cu ocazia vizitei făcute la Iași, descrie obiceiul caprei. „În joc figura o capră, în care era vârat un om și pe care o juca un băiat. Sfârșind jocul, băiatul trăgea cu o săgeată în capră și, astfel, hora se sfârșea, iar băiatul căpăta un bacșis. Se înfățișa deci, primitiv, o scenă de vânătoare.”

Capra

Jocul Caprei este cunoscut aproape în toate satele românești. Simbolica jocului este de o încărcătură profundă. Capra este considerată animal de cult în vechime și este asociată cultului fertilității. Prin urmare, a dansa jocul vesel al caprei asigură bogăția în anul care vine. Copiii sunt cei care practică în mod special acest dans. Mai demult, jocul ritual consta în omorârea, bocirea, înmormântarea și învierea caprei, ca semn al reînnoirii lumii. Astăzi, se rețin mai ales elementele comice și spectaculare, nerespectându-se vechiul scenariu.

Dansatorii sunt 2 sau 3 la număr: unul dintre ei este complet mascat, acoperit cu textile colorate, poate fi și un covor țesut în război sau numai hârtie colorată, pânză de sac cu cărpe multicolore. Ceilalți doi sunt numiți ciobani și cântă la fluier sau recită sacadat texte

comice adresate caprei care dansează. Masca era mai demult executată din piei de animale. Astăzi, la realizarea ei se folosesc materiale textile, hârtie creponată, ciucuri, clopoței. Capul este făcut dintr-un suport de lemn. Maxilarul inferior este mobil, în așa fel încât este mișcat cu zgomot în ritmul dansului.

Capra este considerată animalul care arată dacă vremea va fi bună sau rea. În cadrul sărbătorilor din mediul rural, jocul a devenit un ritual menit să aducă rodnicie anului care urmează, spor de animale, bogăția recoltelor.

Obiceiul caprei, a fost generalizat la sfârșitul sec. al XIX-lea, dar pentru că era socotit un joc păgân, mulți oameni ai bisericii au refuzat să-i primească pe colindători în casele lor.

Obiceiul și-a pierdut pe parcurs încărcătura sa mitică, având astăzi doar aspect de divertisment.

Ursul

În popor este considerat că Ursul este aducător de noroc și fericire. Fiind unul dintre cele mai arhaice jocuri cu mască, Jocul ursului este foarte simplu și, în același timp, splendid de spectaculos.

Toată lumea îi așteaptă și își dorește ca ceata de urs să le pășească pragul casei, pentru că ei aduc în case o magie bunăvitoare. În trecut nu prea îndepărtat se practica ursul noului născut înainte de a fi scăldat prima oară cu untură (grăsimi) de urs pe tot corpul crezând că el va fi așa de voinic și de norocos ca

ursul. Încă din Evul Mediu există atestări că urșii erau folosiți pentru vindecarea durerilor lombare: este vorba de călcatul ursului (erau urși dresați special pentru a face masaj cu picioarele). În orice caz, ursului i se atribuiau puteri miraculoase. Dansul ursului este simplu și dificil în același timp. Se derulează de obicei cu o singură mască de urs, cu un cioban și cu un toboșar. Dansatorul mascat în urs dansează singur, fără un scenariu precis, fără să fie dirijat de însoțitorii săi. Se învârt, face sărituri și gesturi comice și foarte greoaie, asemenea mersului târăgănat al ursului. Maska de urs este confecționată din piele neprelucrată de urs sau din piele de oaie de culoare cafenie. Costumul este confecționat de asemenea din piele de oaie de culoare cafenie, din pânză de pluș de culoare cafenie sau din orice fel de pânză de culoare cafenie. Este un costum care se remarcă prin simplitate și prin aspectul lui masiv. Jocul trebuie să fi avut, la origine, rolul de a purifica și fertiliza solul în noul an. Reprezentația se încheie cu obișnuitele urări adresate gospodarilor.

Vălăritul

Prin funcționalitățile sale actuale vălăritul se încadrează categoriei generale a datinilor și obiceiurilor de iarnă.

Cuvântul „vălărit” lipsește din dicționare cu excepția dicționarelor: Scriban și Ciorănescu și a lucrării „Lexic regional” de C. Parfene. Ca și sărbătoarea, cuvântul „vălărit” este întâlnit mai mult în sudul Moldovei unde s-a păstrat mai bine acest obicei.

„Vălărit”, consemnează cercetătorul vasluian Dan Răvăr în lucrarea „Folclor, Etnografie, Istorie locală”, vol. I, Ed. Cutia Pandorei, Vaslui, 1998, p. 59, ar proveni de la vizionarea succesivă a cetelor de urători care apar una după alta, ca niște valuri; sau de la „vâl”, într-o sinonimie forțată cu „mască”, element definitoriu al vălăritului în forma sa actuală.

Umblatul cu Turca

Unul dintre vechile obiceiuri de Crăciun este umblatul cu „turca”. Turca era un teatru folcloric, ambulant, legat exclusiv de sărbătoarea Crăciunului. Originea și data practicării acestui obicei nu le cunoaștem, întrucât nimeni nu poate da altă explicație decât aceea că așa s-a pomenit, din moși și strămoși, ca la această dată să se umble cu turca. În urmă cu două secole se scria despre acest obicei că este vechi și că l-am moștenit de la romani, turca nefiind altceva decât întruparea personajului „mutu” din jocul calușarilor, joc de origine romană, iar îmbrăcămintea roșie, extravagantă, a tunicii creează o notă aparte față de celelalte personaje.

Iată cum se desfășura acest ritual: Se alcătuiește un grup de personaje mascate: unul îmbrăcat în boandă de oaie, cu căciulă, mustați mari, cu un toiag în mâini cu care lovește pământul – „moșu”; altul îmbrăcat în haine vechi, cu mască pe față, cu o traistă plină de cenușă în mână și cu o pușcă din lemn – „țiganul”; lângă el este altul îmbrăcat în haine păstorești – „fluierașul”; urmează personajul central – „turca”.

Un alt bărbat se îmbracă în haine roșii, poartă în dreptul capului un bot de lemn reprezentând un cioc de rață, cu un ciucur și un clopoțel sub bărbie, cu două coarne de capră sau de vacă, deasupra cărora are ciucuri sau clopoței. Apoi acest grup merge din casă în casă adunând după el și alte personaje, printre care și o „țigancă”.

Când ajung la o casă, moșul bate cu toiagul în pământ, fluierașul cântă din fluier, țiganul – prefăcându-se că ochește -aruncă cenușa după cei care-l supără, țigancă mătură locul din fața turcii și chiuie, iar turca clămpănește din ciocul de lemn și se apleacă în fața stăpânului casei, care-i pune în cioc mai mulți bani. După fiecare ban pus turca mulțumește, înclinându-se în fața celui ce a cinstit-o, apoi își scutură capul ca să sune clopoțeii. Pentru ca spectacolul să fie deplin, turca se ia la joc cu țigancă și cu moșu, spre satisfacția deplină a celor de față.

Acest spectacol nu durează decât câteva minute, în funcție de cât este de darnică gazda. Copiii mici, pentru că au fost amenințați de părinți tot anul că-i vor da la „turca” sa-i mănânce, privesc spectacolul din dosul ferestrelor. Dacă cei care se iau după turcă au purtări prea îndrăznețe, sunt improșați cu cenușă de „țigancă”.

Sfântul Vasile — Anul Nou în obiceiurile moldovenilor basarabeni

ALEXEI MATEEVICI

De la Crăciun nu-i departe pân' la Anul Nou — vreo câteva zile. Toate zilele acestea satul vuieste de veselie oamenilor, de jocuri, de cântece. Și copiii, și flăcăii, și bărbații, și femeile — toți se

veselesc, căci pentru veselie îs lăsate de la Dumnezeu aceste sărbători, pentru ca să mai uiți acele amare griji ale vieții, care te cuprind iarăși îndată ce-i pași din sărbători în zilele de lucru.

Dar iată că s-a apropiat și Sfântul Vasile — Anul Nou — altă sărbătoare tot așa de mare ca și Crăciunul. Și iarăși se încep acele rânduiri, fără care nu se petrece nici o sărbătoare dintre cele mai mari. Rânduiriile Anului Nou arată însemnătatea zilei aceste și ce a pus el în temelia acestei sărbători.

Anul Nou, mai înainte de toate, este sărbătoarea plugarului. Înțelegerea asta se vede în toate obiceiurile care se petrec acum. Fiindcă plugăritul a fost întotdeauna și este și astăzi cea mai de căpetenie și chiar singura îndeletnicire a românului nostru, negreșit că moldoveanul îi dă o însemnătate foarte mare.

Încă de cu seară înaintea Sfântului Vasile se pornesc cu plugul hăitorii sau plugarii, care vestesc sosirea Anului Nou — a Sfântului Vasile.

Trebuie de însemnat că Anul Nou și Sfântul Vasile în „hăituri” se înfățișează în chipul unui plugar român puternic, voinic și tânăr, care face minuni cu vredniciile sale plugărești.

În „hăituri” se povestesc toate is-

prăvile lui „badea Vasile”, se zugrăvește toată vitejia și năzdrăvănia lui la lucrul plugului în așa chipuri, care a putut să le zidească numai mintea moldoveanului. Rânduiala hăitului se face în așa fel. Dintâi, ca și de Crăciun, se pornește băiețaraia cu clopoței, cu prăjini lungi, crăcănate la vârf, ca să samene cu plugul. De prăjini se leagă, de obicei, stible de busuioc, în semn că „hăitorii” doresc ca anul viitor să fie bogat și în pâini, și în flori, și în ierburi.

În amurgul serii se aud glasuri, care zic repede hăitul și, după vreo câteva cuvinte, rostesc:

— „Și mai mânați, băieței!” Ori:

— „Și mai ridicați glas, feciorași!”

Și își răspund la îndemnarea asta, strigând: „Hăi, hăi” — toți într-un glas. Când sfârșesc hăitul, apoi zic ceva, ca de pildă:

— „Dați colacul și pitacul, că vă fărâmă boii pragul”. Și primesc de la gospodarii casei bani mărunței, covrigi și colăcei, făcuți anume pentru asta. Covrigii și colăceii băieții îi înșiră pe prăjină și se duc la alte case.

Mai târziu, când amurgește bine, pornesc „de-a hăitul” flăcăii. Venind la o casă, ei dintâi se-ntreabă de fată (dacă casa-i cu fată) se poate să hăiască sau ba. Și dacă le dă voie fata, ei încep hăitul, împletind într-însul și cuvinte în care se laudă vredniciile (frumusețea ori hărnicia) fetei.

Hăitul flăcăilor întotdeauna este mai frumos decât al băieților, care mai adeseori strică cuvintele, nepricepând bine înțelesul lor sau chiar le uită și nu le spun toate.

Hăitul povestește toată istoria muncii plugarului și a facerii pâinii chiar pân' la coacerea colacului „zăhăruit” și „îndulcit” pentru „plugărași”. Țăranul nostru basarabean, întâlnind Anul Nou, se gândește mai înainte de toate la roada acestui an și la munca câmpului; în mintea lui toată fericirea ce-o poate aduce anul viitor stă numai în pâine, cum și este în adevăr.

De aceea, și sărbătoarea Sfântului Vasile, stăpânului plugarilor, este cu totul plugărească, țărănească, iar nu bisericească. Adăuza după hăit, chiar de Anul Nou, toți oamenii din sat, hiritisându-se unul pe altul, se samănă cu grâu, cu orz, cu păpușoi, ca să arate că doresc să vie în anul viitor pâine multă și frumoasă, să trăiască toți cu sănătate pân-în anul viitor:

Sănătatea noului,
Și la anul cu sănătate,
Să crească grăiele,
Și mălaiele,
Și păpușoaielor.

Și cu aceste cuvinte țăranul nostru cu nădejde se uită în viitor, așteptând pâine multă și frumoasă de la Sfântul Vasile, stăpânul plugarilor.

Semănatul

În dimineața de Anul Nou respectă, în special copiii, obiceiul „Semănatului”, care într-un fel continuă „Plugușorul” din ajun. „Semănătorii” umblă pe la case și declamă scurte urări în versuri, care conțin, ca și partea finală a „Plugușorului”, urări de roadă bogată, prăsilă la vite, sporirea familiei, sănătate, fericire în noul an.

Textele „Semănatului” sunt tradiționale, dar în unele dintre ele versurile se înnoiesc.

Iată, bunăoară, versuri din „Semănatul”, în care este exprimată urarea de roadă bogată în anul ce vine:

Să ningă,
Să plouă,
Să picure rouă,
Și grâu să-ncolțească,
Bogat să rodească!
S-aducă nădejde
Trecând de primejdie.
Copiii să crească,
Mulți ani să-nflorească
Ca merii,
Ca perii,

În mijlocul verii
Și-n timpul primăverii.
Tare ca piatra,
Iute ca săgeata,
Tare ca fierul,
Iute ca oțelul.

La anul și la mulți ani!

Sorcova

În satele din sudul republicii circulă „Sorcova”. Specialiștii afirmă că moldovenii au împrumutat acest pitoresc, original obicei de la bulgari.

La 1 și 14 (pe stil vechi), dimineața copii, ba chiar și maturii, ușurel cu o crenguță de pom (împodobită cu flori artificiale și cu cordele) lovesc pe umărul celor felicitați și rostesc o urare nu prea mare: „Sorcova, vesela/ să trăiți, să-nfloriți!”

sau
Sorcova
Vesela,
Să trăiți,
Să-ntineriți,
Ca un măr,
Ca un păr,
Ca un fir
De trandafir.

Câte pietricele
Atâtea mielușele;
Câți bolovani
Atâția cârlani
Câte cuie sunt pe casă,
Atâția galbeni pe masă;
Cât grâu în ogor,
Atâtea vite-n obor;
Câte paie-n bătătură,
Atâția copii în pătura;
Cât păr într-un cojoc,
Atâția copii la foc;
Câtă frunză pe umbrar,
Atâția bani în buzunar!

Colinda — o adevărată „cheie” spre porțile cunoașterii

Sfintele sărbători legate de Nașterea Mântuitorului sunt așteptate cu nerăbdare de toți creștinii ca fiind adevărate manifestări spirituale purificatoare de păcate și care elogiază prin semnificație nașterea unui Mesia capabil să izbăvească întreaga omenire de pieire. Frumusețea și divinitatea acestor sărbători a fost marcată întotdeauna de bogăția și diversitatea urărilor care le însoțesc. Multitudinea de colinde ne-au dat posibilitate de a contempla adevărata spiritualitate a acestor ceremonii creștine. De aceea ajungând la o vârstă înaintată începem a ne aduce aminte de acele momente semnificative legate de copilărie, când serile lungi de iarnă le petreceam alături de cei dragi, înconjurați de căldura alinătoare a sobei, în ademenirea scânteielor jucăușe ale focului din vatră, și pasionați de povestirile fascinante despre trecut ale bunelor și părinților noștri.

Istoriile relatate de tata despre momentele de pregătire

înainte de a merge cu Colinda de Crăciun, dar și cu Plugușorul în ajun de Sfântul Vasile îmi provoacă și acum momente de nostalgie. Marcarea acestor două sărbători pe stil vechi de către localnici din Bozieni, Hâncești este strâns legată de oficializarea acestora de biserica din sat, care ține sărbătorile creștinești conform calendarului iulian. Tradiția aceasta a fost păstrată mereu, chiar de la înființarea satului nostru: „Di când țin minti, da și mama ni poviste că bătrânii totdeauna o sărbătorit Crăștiunul la șapte ianuarie, iar în ajiun di Sfântu Vasăli, flăcăii mergeu cu uratu” (Arh. pers., 2011, Bozieni-Hâncești; inf. Niță Nicolae, 54 ani; cul. Cocieru Mariana).

Tata a fost inițiat în ale colindei cam pe la vârsta de cinci anișori. La început era martor al creării cetelor de către fra-

MARIANA COCIERU,
Bozieni 2011

ții mai mari, ca mai apoi împreună cu prietenii de același „leat” să purceadă și el să colinde ulițele satului. Colindele erau învățate în interiorul familiei de la părinți sau frații mai mari. Erau două colinde care aveau o semnificație deosebită, dar și un impact relevant asupra locuitorilor acestui meleag. Una din acestea, Doamne Isuse Hristoase, are un substrat eminamente religios și era dedicată gospodarilor, cealaltă însă este o colindă de fată mare – Șnotur, șnotur, bour negru. Tata ne povestea că la casa care cântau una din aceste colinde erau neapărat răsplătiți cu bani, nu doar cu nuci, mere sau dulciuri. Iar uneori erau rugați să le cânte pe ambele sau chiar să le repete. Imediat cum se încheia slujba de Crăciun la biserică, copilașii în grupuri de câte 3-5 persoane mergeau să colinde. Apoi odată cu părăsirea orizontului de către astrul ceresc porneau flăcări. Aceștea formau așa-numita „ceată mare”. Astfel de cete erau create în număr de 5-6. Ceata mare era reprezentată de flăcări „făcuți de armată”, adică demobilizați. Ceata avea un vâtav care avea grijă și de partea financiară câștigată în timpul colindatului. În afara de aceasta, mai exista și un cântăreț care fiind înzestrat cu un auz muzical mai pronunțat interpreta colindele. Ceilalți îl susțineau doar la refren. De regulă, cântărețului îi era repartizat mai mult „bacșiș” de către vâtav, anume datorită funcției pe care o deținea. Aceștea colindau până dimineată. Erau felicitați cei mai renumiți gospodari ai satului, precum și familiile cu fete mari. Fata mare pregătea cel mai frumos colac pentru a fi înmănat simpatizantului său. Colacii erau îmbrăcați pe niște nuielușe și duși de către doi dintre flăcăi. Dacă se întâmpla să dea în calea lor de o altă ceată și dacă impactul nu era soluționat amiabil, atunci se putea ajunge și la o încăierare. Ceata învingătoare lua drept răsplată tot câștigul cetei învinse. Aceeași soartă o aveau și cetele mici, dacă erau întâlnite după caderea nopții. Era o lege pe care o respectau toți, de aceea nu existau supărări. Pe lângă cetele mari mai existau și „ceata căsătoritorilor”, care era formată din câteva familii tinere, care-și colindau, de obicei, rudele. Aceștea porneau colindatul după miezul nopții. Căsătoritiile aveau cu ei și muzicanți, astfel încât ceata acestora era auzită de departe. Scopul cetei era nu de a câștiga bani, ci doar de a împărtăși bucuria nașterii Fiului Divin rudelor și apropiaților săi. Dacă flăcări erau doar cinstiți cu câte un pahar de vin de către gazde, atunci cei căsătoriti erau invitați în casă să stea la masă. Spre dimineată fiecare ceată mare se oprea la unul dintre actanți, care locuia cel mai aproape, pentru a împărți câștigul. La început erau repartizați banii. O parte din aceștia erau lăsați și pentru „tocmirea” muzicanților la Hora satului. Apoi se alegeau cei mai frumoși colaci câștigați și erau împărțiți egal. Dacă rămăneau în plus, de obicei reveneau cântărețului, vâtavului sau celor care au dus colacii. A doua zi pe medean (așa se numea centrul localității) se făcea Hora satului unde erau scoase la joc fetele colindate anterior.

Urările de bun augur din cadrul sărbătorilor de iarnă au fost mereu însoțite de povestiri și legende despre Maica Domnului și Mântuitorul. În cadrul bisericii, care a fost redeschisă în anul 1992, erau învățate o serie de colinde religioase: O ce veste minunată, Trei păstori, Steaua sus răsare etc. Parohia Sf. Parascheva din localitate găzduia de Crăciun

coliba și ieslea în care s-a născut pruncul Isus. Mirenii erau martori la apariția stelei, pe care o urmau cu supușenie cei trei magi ca să aducă daruri Mântuitorului. De Crăciun creștinii satului veneau la biserică să se roage și să aducă daruri Pruncului Divin. De aceea Nașterea Domnului continuă să fie o sărbătoare la care tradițiile și obiceiurile se păstrează cu sfințenie. Și la oraș, în Ajunul Crăciunului se pot vedea grupuri de colindători, micuți și tineri, care merg să vestească rudelor și celor apropiați Nașterea Domnului. Încă mai observăm păstrarea celor trei zile de petrecere alături de familie și prieteni. Prima zi este dedicată nașilor, în această zi finii merg de colindă pe acei care în fața Domnului au acceptat să-i boteze sau să-i cunune. În cea de a doua zi nașii merg la fini. Ultima zi este dedicată părinților. Aceștea își așteaptă copiii să revină la cuibul părintesc ca să aducă onoruri și omagii celor care le-au dăruit viață.

Copilăria mea e legată mai mult de colinda Domn, domn, să-nălțăm, pe care am învățat-o la școală. Pe vremuri, de Crăciun, azeai pe ulițele satului doar această colindă și foarte rar mai putea fi receptat câte un catren, dar și acela fragmentar din colinda Șnotur, șnotur, bour negru. Efectuând practica folclorică în localitate am reușit să adun cele două colinde în mai multe variante de la diferiți informatori, ca în final să încheie subiectul celor două creații folclorice. Mi s-au părut extraordinare, mai ales că am reușit să înregistrez și linia melodică a lucrărilor, le-am descifrat și le-am învățat împreună cu copiii în cadrul orelor extrașcolare. Astăzi ne bucurăm că aceste colinde au reînviat pentru sătenii noștri. Tot mai des auzi cântându-se cele două creații folclorice de către cetele de copii. Și câtă satisfacție au cei mici când reușesc să trezească în sufletele gospodarilor un fior de nostalgie, de refulare a anilor din trecut.

Păstrarea colindelor în repertoriul folcloric al localității demonstrează prestanța istorică a acestor producții izvorâte din acel rezervor nesecat, profund și generator de artă și frumos. De-a lungul anilor colindele au rămas în afara atenției învățaților, fiind lăsate pe seama copiilor, a oamenilor simpli, care le-au creat, le-au crescut, le-au păstrat intacte, curate ca pe niște rugăciuni. Pentru omul simplu de la țară colinda e o expresie sufletească, o credință în puterea magică a nașterii Mântuitorului și a vindecării sufletelor răătăcite, o cheie spre porțile cunoașterii. A fost o perioadă când datorită regimului totalitar sovietic, colindele au fost interzise și chiar persecutați acei care încercau într-un fel sau altul să le promoveze. Revitalizarea acestora ne mărturisește că în pofida tuturor impedimentelor care au existat, înțelepciunea populară nu poate fi ștearsă sau interzisă, iar ceea ce se creează în comun și din suflet rămâne veșnic. Colindele, ca produs folcloric, rămân a fi cea mai reușită comoară a unui popor. Nici o națiune nu se poate mândri cu o astfel de bogăție, așa cum e în drept s-o facă românul. E regretabil momentul de modernizare, la care, involuntar, suntem părtași și noi. Astfel încât colindele de odinioară ajung să fie înlocuite de tot felul de petreceri prin cluburi de noapte și discoteci. Și aparent Crăciunul e mai degrabă un pretext de a petrece cu dansuri și băuturi, decât de a vesti cu evlavie Nașterea Domnului. Oare ce s-ar fi întâmplat cu noi, de ce nivel de conștiință națională am fi dat

noi dovadă dacă erau prinși și strămoșii noștri în acest val al modernizării? E cert, că trecând prin atâtea cumpene, câte le-a avut de înfruntat, poporul român și-ar fi pierdut de mult identitatea națională. Doar datorită acestor creații folclorice, tradițiilor și obiceiurilor încă persistente mai existăm ca neam. Și atâta timp cât vom avea conștiință și vom fi puternici, ne vom bucura cu adevărat de sosirea Sfințelor Sărbători, vom colinda și vesti alături de sunetul zglobiu de clopoțel Nașterea Mântuitorului.

Șnotur, șnotur, bour negru

Șnotur, șnotur, bour negru,
Șnotur, șnotur, bour negru,
Hulerăm și flori di măr.
Ni-o vinit un Joinel, / 2 ori
Hulerăm și flori di măr.
Dar în coarni ci mai ari, / 2 ori
Hulerăm și flori di măr.
Leagăn galbăn di mătășă, / 2 ori
Hulerăm și flori di măr.

Dar într-însu cine coasă, / 2 ori
Hulerăm și flori di măr.
Tot Maria cei frumoasă, / 2 ori
Hulerăm și flori di măr.
Nu știu coasă ori discoasă, / 2 ori
Hulerăm și flori di măr.
Lăcrănioari multi varsă, / 2 ori
Hulerăm și flori di măr.
Și li puni-ntr-o lighean, / 2 ori
Hulerăm și flori di măr.
Și le-aruncă piști-un gard, / 2 ori
Hulerăm și flori di măr.
Să măriti piști-un an, / 2 ori
Hulerăm și flori di măr.
Busuioc verdi pi masă, / 2 ori
Hulerăm și flori di măr.
Rămii, gazdă, sănătoasă, / 2 ori
Hulerăm și flori di măr.
La anu și la mai mulți ani!
*Arhiva personală, 2006, Bozieni-Hâncești;
inf. Zubali Ana, 75 ani; cul. M. Cocieru.*

Doamne Isuse Cristoasă

Doamne Isuse Cristoasă,
Doamne Isuse Cristoasă,
Tu ești raza preafrumoasă, / 2 ori
Tu din cer te-i coborât, / 2 ori
Și pi noi ne-i zădit. / 2 ori
Ș-ai zădit un zăd di piatră, / 2 ori
Și cuprind-o lumi toată. / 2 ori
Di la poarta raiului / 2 ori
Șădi Maica Domnului. / 2 ori
Și judică florili / 2 ori
Undi li-s miroaznili, / 2 ori
Le-au luat mădamili, / 2 ori
Și stropească hainili, / 2 ori
Și stropească hainili, / 2 ori
Hainili și grăili. / 2 ori
Trandafir bătut pi masă, / 2 ori
Rămâi, gazdă, sănătoasă. / 2 ori
La anu și la mai mulț ani!
*Arhiva personală, 2006, Bozieni-Hâncești;
inf. Zubali Ana, 75 ani; cul. M. Cocieru.*

„Balul Dirijorilor” — ritual din cadrul sărbătorilor de iarnă, cules în s. Zăicani, Râșcani.

ELENA CREȚU,
conducătorul ansamblului
„Moștenitorii”, Râșcani

...Aidoma nisipului din clepsidră, timpul se scurge fără milă și șterge din viață și din memorie datini și tradiții – adevărate perle din tezaurul folcloric al strămoșilor noștri.

Păstrarea și valorificarea obiceiurilor și tradițiilor poporului este o sfântă datorie a fiecărui cetățean în numele viitoarelor generații.

...Moștenim din bătrâni atâtea comori,
Și-i păcat să le pierdem sub zare
Că-s eterne acestea prin ani trecători,
Precum este eternă o mare...

Drama populară în cadrul sărbătorilor de iarnă este plină de taine, farmec, har și frumusețe. Râșcănenii respectă cu sfințenie datinile și tradițiile satului ce țin de frumoasele sărbători de iarnă. Tradițiile sărbătoririi Crăciunului și Anului Nou se păstrează și se transmit tinerilor. Astăzi întâlnim multe localități unde se mai umblă cu „Colindele”, cu „Uratul”, cu „Plugul”. Se joacă „Caprele”, „Mălăncile”, „Călușii” - obiceiuri de Anul Nou. Este o minune că și ritualul „Balul dirijorilor” nu a dispărut în negura vremilor. An de an, această perlă a strămoșilor noștri este preluată de alte și

alte generații de tineri.

„Balul dirijorilor” este o frumoasă serbare a întregii comunități, o „Horă a satului”, organizată în cadrul sărbătorilor de iarnă. Accentul principal în acest spectacol de iarnă îl poartă legătura dintre generații - cei tineri cu urări de sănătate și ani mulți vin la gospodăria satului.

„Balul dirijorilor” se organizează de flăcăii satului pe banii adunați de la consăteni și cu care se plătește muzica pentru balul așteptat cu mare nerăbdare de cei tineri și maturi.

...În seara Anului Nou, flăcăii satului, umblând din casă în casă, joacă „Călușul” sau „Plugul mare”. „Călușul” este cel mai numeros spectacol mascat, iar „Plugul mare” este un plug din flăcăi, însoțit de muzicanți. Dacă flăcăii sânt mai mulți la număr, atunci ei se împart în mai multe cete.

Pentru săteni este o mare onoare să primească toate cetele de flăcăi.

Câte Pluguri vor fi în seara de Anul Nou, atâtea „Baluri” vor fi jucate până la sfârșitul cășlegilor. De multe ori se întâmplă, că flăcăii nu dovedesc să ureze tot satul într-o noapte, atunci, pentru ca să nu-i deosebească și să-i offenseze pe con-

săteni, ei umblă cu uratul și joacă „Căluțul” până nu trec pe la toate gospodăriile și casele oamenilor. De menționat că, în seara de Crăciun și de Anul Nou, casele sătenilor sânt amenajate și luminate ca niște curți împărătești. Porțile gospodariilor sunt deschise, gospodarii sunt primitivi și binevoitori.

Fiind așteptați, mai ales în casele unde sunt fete mari, flăcăii sunt primiți cu onoruri și cu o sumă frumoasă de bani, după puterea gospodarului și gradul de rudenie cu vreo unul din flăcăi.

Toate donațiile de bani sunt adunate la un flăcău de mare încredere și stimă, care se numește „bănar.” Cu acești bani se arvonește și se plătește muzica din seara „balului”. Data petrecerii și programul „balului” le numește și se anunță din timp de ceata „Căluțului” ori ceata „Plugului mare,” care în continuare vor fi numiți de sat „dirijorii balului.”

Fiecare „bal” este așteptat de sat cu mare nerăbdare. „Dirijorii” își invită din timp domnișoarele la „bal” și le cer învoirea părinților. Este bine de menționat că fetele, viitoarele „regine”, își pregătesc cu această ocazie cele mai frumoase haine. La „bal” vine tot satul, ba chiar sunt invitate și rudele „dirijorilor” din satele vecine.

Dacă cineva din săteni nu a primit „Căluțul” sau „Plugul,” dar și-au permis să vină la „balul” organizat de acești flăcăi, ei sunt obligați să-și plătească prezența ori sunt „poftiți” cu un „marș” special să-l părăsească.

„Balul” se petrece în cadrul horei satului în cel mai frumos local: dacă pe vremuri se alegea cea mai mare și mai bogată curte ori casă, astăzi „balurile” sunt petrecute în Case de cultură.

În seara „balului”, dirijorii se adună în casa „bănariului.” Fiecare „dirijor” vine însoțit de o domnișoară, invitată din timp, cu permisiunea părinților fetei, care va fi numită „regina balului.”

„Dirijorii” cu „reginele” vin la bal în mod organizat, când balul deja este început.

Toată lumea le face loc în centrul sălii de dans. „Dirijorii” și „reginele” sunt întâmpinați cu „Marș” destinat lor, cu zâmbete binevoitoare și aplauze de laudă și mulțumire din partea sătenilor.

Muzica anunță „Sârba dirijorilor.” Această „Sârbă” este interpretată special și dansată numai de flăcăii care au organizat balul, ei fiind numiți „dirijorii balului”. La sfârșitul „Sârbei,” „dirijorii” îl dau „hura” pe „bănari,” care, prin urmare, este numit „regele balului.” Părinții „regelui” îi servesc pe cei prezenți în sală cu vin și dulciuri. După dorință, ei

sunt urmați și de ceilalți părinți ai „dirijorilor”.

Muzica anunță „Vals pentru dirijori.” „Regele” și „regina” sunt acei care primii încep să danseze. După ei, intră în dans și ceilalți „dirijori” împreună cu „reginele”. Dansând, ei sunt admirați și aplauzați de către toți locuitorii satului.

Mamele „dirijorilor,” surorile, rudele lor apropiate împodobesc „reginele” cu diferite podoabe: broboade, fulare, fundițe, ghirlande argintii, fundițe colorate ...

Mamele fetelor – „reginelor” balului, emoționate și bucuroase pentru odraslele lor, împreună cu rudele, îi împodobesc pe „dirijori” cu prosoape, fulare bărbătești, fundițe și ghirlande argintii.

Îndată după „Vals”, toți „dirijorii” și „reginele” se prind la „Horă”, să-i vadă mai bine satul, să-i admire, să discute, ale cui podoabe sunt cele mai frumoase. A cui băiat ori fată sunt cei mai mândri în „Horă”, cine prima dată ese la joc, cine la primăvară va juca nunta.. Până dimineața e mult de așteptat, dar mâine satul se va împlă de vești noi și frumoase, de aprecieri și judecăți.

În timpul „balului”, părinții dirijorilor au grijă să ospăteze lăutarii, să-i servească cu băuturi și bucate pe „dirijori” și „reginele” lor.

„Balul” continuă până în zori. Răsună ultimul „Marș.”

Discutând și împărtășindu-și impresiile, lumea pleacă în așteptarea următorului „bal.”

„Dirijorii” își conduc „reginele” acasă.

Ecoul vorbelor din sat despre „balul dirijorilor” încă mult va mai pluti în vraja fulgilor de nea.

Obiceiul este tradițional în satele Zăicani, Pociumbeni, Pociumbăuți, Druță, Horodiște, Vărat, Duruitoarea Veche, Pârjota, Borosenii Noi, Moșeni ș. a. sate unde populația băștinașă o constituie moldovenii.

„BALUL DIRIJORILOR” este:

— un spectacol artistic pentru întreaga comunitate: se întâlnesc diferite generații de locuitori, rude, se invită rude din alte sate;

— darurile creștinești: menirea prosopului în spectacol, felul de a-l arăta și a-l dăru;

— exemplul de valorificare a banilor;

— transmiterea obiceiului și tradiției tinerei generații;

— înrudirea familiilor, cultul creștinesc, bunăvoința sătenilor;

— dansul popular – emoții pe verticală;

— educația civică.

I. Perioada pregătirilor de seara de Anul Nou.

1. Flăcăii pregătesc costumele, măștile, accesoriile pentru „Căluț” iar acei care pleacă cu „Plugul Mare” arvonesc muzica pentru hora din seara de Anul Nou.

2. Fetele împodobesc Casa Mare pentru întâlnirea cu flăcăii satului.

3. Gospodarii satului au grija băuturii și a banilor pentru plugari.

4. Gospodinele pregătesc bucatele pentru flăcăi.

II. Perioada pregătirilor balului în cadrul horei este o continuitate a „Căluțului” și „Plugului Mare.”

Balurile dirijorilor sunt o serbare pentru întreaga comunitate, care continuă în luna lui gerar (ghenar).

1. Flăcăii pregătesc costumele, arvonesc muzica pentru seara de bal.

Împacă lăutari, aleg muzica: pun condiții, stabilesc data petrecerii balului, repertoriul, program specific tradițiilor din sat.

Flăcăii invită fetele, viitoarele „regine” la bal și le învoiesc de la părinții lor.

2. Fetele împodobesc Casa Mare pentru întâlnirea cu flăcăii și își pregătesc hainele pentru bal.

3. Tații fac cărări prin zăpadă, să nu se împotmolească plugarii.

4. Mamele pregătesc bucatele pentru flăcăi și lăutari, pregătesc prosoapele, podoabele pentru „dirijori și regine”.

5. Alegerea localului: pe vremuri – casă de gospodari cu salon mare ori cu ogradă mare; azi, Casa de cultură a satului

6. Împăcarea cu lăutarii sau alegerea muzicii pentru bal, a repertoriului.

I. Planul scenariu al spectacolului „Balul dirijorilor.”

1. Adunarea satului la bal până la sosirea dirijorilor.

2. Sosirea solemnă a dirijorilor cu domnișoarele lor.

• Marș pentru dirijori

• „Sârba dirijorilor”.

• „Sus bănariu” – însoțită de „Mulți ani trăiască” – urare muzicală.

• „Valsul dirijorilor” – dans în doi.

• Împodobirea dirijorilor și a reginelor balului cu daruri din partea rudelor.

• Hora dirijorilor și a reginelor împodobite.

• Dansuri până în zori.

• Marșul de plecare pe la case.

3. Ecolul vorbelor din sat.

Colinde de la Colibași, Cahul

Satele din Lunca Prutului dețin o cultură tradițională de o frumusețe uluitoare. Doinele, dansurile, colindele, baladele etc. constituie **Relicvariul** etnografic ale celor mai vechi straturi de arta (creație) populară – o rezervație a culturii arhetipale europene.

Da, așa e., nu exagerăm..! Și cine dacă nu **noi** — copii, elevii vor relua și promova în timp aceste comori naționale ale noastre: colindele, cântecele de Stea, urăturile, riturile magice agrare etc.

„... Noi venim din Lumea de Colindă..., am trecut prin leagăn ... Copiii noștri, nepoții și strănepoții sunt purtați astăzi cu („liulcili”) cărucioarele. Și-apoi coboară drept în **discotecă**... **Lumea Noastră de Colindă** vine din strămoși...” ne mărturisește dna Parascovia și Nicolae Brăgar din s. Colibași, Cahul care ne-au găzduit în zilele de 13-23 iulie 1955 – perioada de realizare a expediției – timp de investigare și verificare a stării actuale a tradiției folclorice a localității.

ANDREI TAMAZLĂCARU,
folclorist, Uniunea Muzicienilor din Moldova

Vă, propunem câteva colinde, din partea locului înregistrate pe parcursul expediției.

Buna Sara, Moș Crăciune

(Cântec de Stea)

Buna Sara, Moș Crăciune
Buna Sara, Moș Crăciune
Zis-ar Maria cei bună,
Zis-ar Maria cei bună.
Lasă-mă-n palatul tău
Ca să-ț nasc un Dumnezeu.
— Eu palatul nu ță-l dau,

Du-ti-n grajdul cailor
Sau în ieslea boilor.
Măria sa purcedea,
Și ne meargă nu putea,
Dureri-o cuprindea.
Ajunsu-n grajdu cailor,
Cai-ncep a tropoi

Și iepili-a necheaza.
Maria le cuvânta:
Da voi cai nu-ni tropoiț
Și nechezu conțeniț.
Caii nu ni-o ascultat,
Maria i-o blastamat;
Fir ar voi cai blăstămaț.
Pururea să n-aveț saț.
Numa-n zăua di Ispas
Ș-atuncea numa un ceas!
Măria sa purceda,
Și ne meargă nu putea,
Dureri-o cuprindea.
Agiuns-u-n ieslea boilor,
Boi-ncep a rumega,
Maria le cuvânta:
— Staț voi, boi, nu-ni rumegaț

Și cuvântu-ni ascultaț...

Boii când n-o ascultat

Maria li-o cuvântat:

— Fire-aț voi boi fericiț
Și di oameni fiț iubiț...
La Nașterea Lui Hristos
Șăpti făclii s-a aprins,
Mii de mii de luminele
Îmi ardeau ca niște stele!
Amin boieri să ne fie
Pân la Anu nu să știe...

Vorbim:

La Anu și la Mult Ani!

Fiecare vers se repetă de două ori

Rege — Munte, vârful de munte

Informator: Tatiana Beșliu, a.n. 1953

Rege-Munte, vârful de munte,
Rege-Munte, vârful de munte,
Valerașule, mari boieri.

Nime-n lume nu se-aude
De cât Maica Domnule,
Ea ne-aude și răspunde:
—Ce vi-i vouă, măi copii?
De vi-i foame vă dau pâine,
De vi-i sete vă dau vin.
—Nu ni-i sete, nu ni-i foa-
me,

Dar ni-i dor de codru verde,
Codrul verde și frumos
Apleacă crengile-n jos
Ca să-l vedem pe Hristos.

Vorbim:

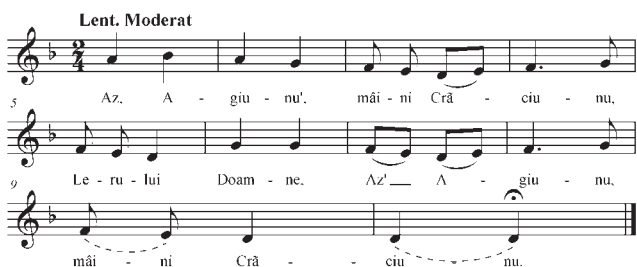
Să vă fie de bine!

Fiecare vers se repetă de două ori.

Refren. Se repetă după fiecare vers.

Azi Ajunul, mâine Crăciunul

Informator: Elena Ciobanu, a.n. 1957

Az Agiunu,
Mâine Crăciunu,
Lerului Doam-ne,
Az Agiunu,
Mâine Crăciunu.
Moș Crăciun îi Sfânt Bătrân
Cu Barba di ibărășan,
Cu musteața, spic di grâu,
Iar în vârful spicului
Este-un leagăn di argint,
Iar în leagăn cine șade?
Ionică, Făt-Frumos,
Îl leagăni pi Hristos,
-Când îi capu vacului,
Sfârșitul Pământului?

Vorbim:

La Anu și la Mulți Ani!

Refren. Se repetă după fiecare vers.

În grădina Ghețiman

(Cântec de Stea)

Informator: Elena Neteșu, a.n. 1951;

Vasilica Coteș, a.n. 1936

În Grădina Ghețamani...
Eara plină cu dușmani,
Cu dușmanii Domnului
Fie-n tot neamuri de-a Lui.
Și Iuda L-o sărutat,
Și o stat și L-au legat,
Și i-o dat un sărutat,
Și ostașii L-au legat,
Și La-u dus și la Pilat,
Di haini L-au dizbrăcat...
—Nu-s vrednic a judeca
Pi un Om ca acesta...
La Golgota L-au mănât,

Sus pe cruci L-au suit,
Pi Iisus L-au răstignit.
Atunci Iisus a strigat:
—Tata, de ce m-ai lăsat?!
Veniți, frați,veniți,surori,
La dealul cel cu dureri:
—Tata, de ce m-ai lăsat?
Unde Iisus a strigat
—Tată de ce m-ai lăsat?...

Vorbim:

Să vă fie de bine de Nașterea Domnului!

Se repetă fiecare două rânduri.

Chipăruș, miros frumos

Informator: Alexandra Roșca 70 ani.

Chipăruș, miros frumos,
Lerule, Doamne,
Chipăruș, miros frumos.

Vorbim:

La Anu și la mai Mulți!

Refren.

Versul întâi al strofei se repetă după refren.

La Nașterea Lui Hristos
Șapte făclii s-au aprins,
Mii de mii de luminărie
Îmi ardeau ca niște stele...
Sus, la poarta Raiului
Șădi Maica Domnului
Cu-n copil micuț în brați,
Cu scuticu de mătase
Și cu fașa de argintu,
Cu scufia de bumbacu,
Bătuta cu fir de macu.

Este-un scaun sus de aur

Informator: Tasia lui Vasile Iaconi, a.n. 1940

Moderat

Esti-un scaun Sus di aur,
Esti-un scaun Sus di aur,
Lerule, Doamne!

Iar pi scaun cine Şadi?
Şadi Domnul şi cu Doamna:
Domnul A plecat la Raiul,
Iar Doamna di urmî-a strigat:
— Ia stăi, Doamne, să Te-ntrebu,
Când îi capu vacului,
Sfârşitul Pământului...?

Eşti-un pâlc di hulugheiu,
Huluighei au zburatu,
Sus la Ceri s-au ridicatu,
Pi Hristos mi L-au scăldatu,
În strai verdi L-a-mbrăcatu...

Vorbit:

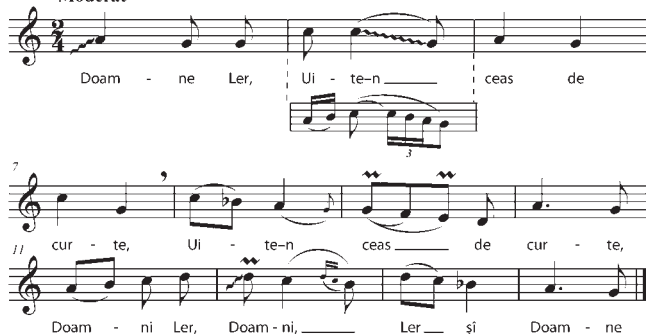
La Anu şi la Mulţi Ani!

*Fiecare vers se repetă de două ori.
Refren. Se cântă după fiecare vers.*

Doamne Ler

Informator: Alexandra Roşca, a.n.1937

Moderat

Doamni Ler,
Uite-n ceas de curte,
Uite-n ceas de curte,
Doamni Ler,
Doamni, Ler şi Doamni.

Stau porţi deschise
Şi mesăli-ntinsă,
Făclii dalbe – aprinse.
Stau boieri la ele,
Stau şi-ni ospitează.

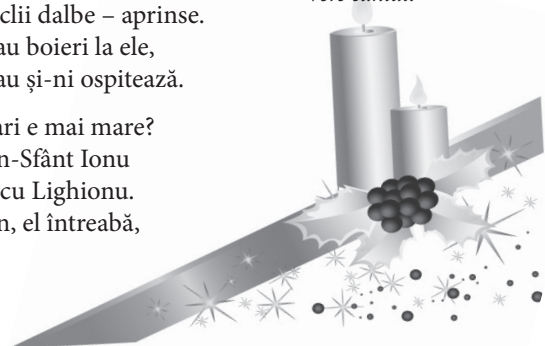
Cari e mai mare?
Ion-Sfânt Ionu
Şi cu Lighionu.
Ion, el întreabă,

Ion, Făt Frumosu,
Leagânî pi Hristosu.

Vorbit:

Buna sara!

*Se repetă strict în jurul fiecărei
vers cântat.*

Ce-i în soare, nu ră sare

Informator: Alexandra Roşca, a.n. 1937

Moderat

Ci-i în soare, nu ră sari,
Mărului cu florili dalbi,
Ci-i în soari nu ră sare.

Şi Hristos tânăr călari
Pe-un cal galbân-galbioru,
Nu-i galbân di feliu luiu
Şi-i galbin di floricei,
Floricei gălbinei.
Sânt doi meri şi doi prăsăi
Di tulpină-s dipărtaţi,
Di vârău amestecaţi
Iar în vârău la doi meriu
Îmi ard două lumânări.
Sus îmi ard, jos îni cad,
Undi cad, lac şi faci,

Lac di mir, păhar di vinu,
Iar în lac cini şi scaldî?
Moş Agiun şi Moş Crăciun
Şi scăldară, şi-mbaieră,
Cu mir bun şi miruieră,
Ei îndi ei doar şi-ntrebari:
Când îi capu vaculului,
Sfârşitul Pământului?

Vorbit:

La Anu şi la Mulţi Ani!

*Refren. Se repetă după fiecare vers.
Versul întâi al strofei se repetă după
refren.*

